חגיגה

תלמוד בבלי

תלמוד בבלי (ויקיטקסט), ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף ב עמוד א

מתני׳ הכל חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן וטומטום ואנדרוגינוס ונשים ועבדים שאינם משוחררים החיגר והסומא והחולה והזקן ומי שאינו יכול לעלות ברגליו

איזהו קטן כל שאינו יכול לרכוב על כתפיו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית דברי בית שמאי ובית הלל אומרים כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית שנאמר (שמות כג, יד) שלש רגלים

בית שמאי אומרים הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף ובית הלל אומרים הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף:

גמ׳ הכל לאתויי מאי לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין ולרבינא דאמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור מן הראייה הכל לאתויי מאי לאתויי חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני

הניחא למ״ד כולן תשלומין זה לזה אלא למאן דאמר כולן תשלומין דראשון הכל לאתויי מאי לאתויי סומא באחת מעיניו

ודלא כי האי תנא דתניא יוחנן בן דהבאי אומר משום ר׳ יהודה סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה שנאמר (שמות כג, יז) יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו

ואיבעית אימא לעולם כדאמרי מעיקרא ודקא קשיא לך הא דרבינא לא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל

אמרו להם בית שמאי

דף ב עמוד ב

תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול

ליבטיל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר (ישעיהו מה, יח) לא תהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי דמיו וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי:

חוץ מחרש שוטה וקטן כו׳: קתני חרש דומיא דשוטה וקטן מה שוטה וקטן דלאו בני דעה אף חרש דלאו בר דעה הוא וקא משמע לן כדתנן חרש שדיברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר הא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב

תנינא להא דתנו רבנן המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם זה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם

וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב (תהלים לח, יד) ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואיבעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה:

מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב: והתניא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר פטור

אמר רבינא ואיתימא רבא חסורי מיחסרא והכי קתני הכל חייבין בראייה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר שפטור מן הראייה ואע״פ שפטור מן הראייה חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטור אף מן השמחה הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה

תניא נמי הכי הכל חייבין בראייה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראייה ואף על פי שפטור מן הראייה

דף ג עמוד א

חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה מאי שנא לענין ראיה דפטירי ומאי שנא לענין שמחה דמחייבי

לענין ראיה גמר ראיה ראיה מהקהל דכתיב (דברים לא, יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף וכתיב (דברים לא, יא) בבא כל ישראל לראות

והתם מנלן דכתיב (דברים לא, יב) למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ולמען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר

למימרא דכי לא משתעי לא גמר והא הנהו תרי אילמי דהוו בשבבותיה דרבי בני ברתיה דרבי יוחנן בן גודגדא ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוו עיילי ויתבי קמייהו ומניידי ברישייהו ומרחשין שפוותייהו

ובעי רבי רחמי עלייהו ואיתסו ואשתכח דהוו גמירי הלכתא וספרא וספרי וכולה הש״ס

אמר מר זוטרא קרי ביה למען ילמדו רב אשי אמר ודאי למען ילמדו הוא דאי סלקא דעתך למען ילמדו וכיון דלא משתעי לא גמר וכיון דלא שמע לא גמר

האי מלמען ישמעו נפקא אלא ודאי למען ילמדו הוא

אמר ר׳ תנחום חרש באזנו אחת פטור מן הראיה שנאמר (דברים לא, יא) באזניהם

והאי באזניהם מבעי ליה באזניהם דכולהו ישראל ההוא מנגד כל ישראל נפקא אי מנגד כל ישראל הוה אמינא אע״ג דלא שמעי כתב רחמנא באזניהם והוא דשמעי

ההוא מלמען ישמעו נפקא

אמר רבי תנחום חיגר ברגלו אחת פטור מן הראיה שנאמר רגלים

והא רגלים מבעי ליה פרט לבעלי קבין ההוא מפעמים נפקא דתניא פעמים אין פעמים אלא רגלים וכן הוא אומר (ישעיהו כו, ו) תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים ואומר (שיר השירים ז, ב) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב

דרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנאמר (תהלים מז, י) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים

אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משום ר׳ תנחום מאי דכתיב (בראשית לז, כד) והבור רק אין בו מים משמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים אלא מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו

ת״ר מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (בן) חסמא שהלכו להקביל פני ר׳ יהושע בפקיעין אמר להם מה חידוש היה בבית המדרש היום אמרו לו תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין אמר להם אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש

שבת של מי היתה שבת של ר׳ אלעזר בן עזריה היתה ובמה היתה הגדה היום אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה

(דברים לא, יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני

ועוד דרש (דברים כו, יז) את ה׳ האמרת היום וה׳ האמירך היום

אמר להם הקב״ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב (דברים ו, ד) שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר

דף ג עמוד ב

(דברי הימים א יז, כא) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ

ואף הוא פתח ודרש (קהלת יב, יא) דברי חכמים כדרבונות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד למה נמשלו דברי תורה לדרבן לומר לך מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם אף דברי תורה מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין ת״ל מסמרות

אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין ת״ל נטועים מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורבין בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין

שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה תלמוד לומר כולם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנן פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא דכתיב (שמות כ, א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה

אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין בלשון הזה אמר להם אין דור יתום שר׳ אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו

ולימרו ליה בהדיא משום מעשה שהיה דתניא מעשה בר׳ יוסי בן דורמסקית שהלך להקביל פני ר׳ אלעזר בלוד אמר לו מה חידוש היה בבהמ״ד היום

א״ל נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית

אמר לו יוסי פשוט ידיך וקבל עיניך פשט ידיו וקבל עיניו בכה ר׳ אלעזר ואמר (תהלים כה, יד) סוד ה׳ ליראיו ובריתו להודיעם

אמר לו לך אמור להם אל תחושו למניינכם כך מקובלני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכתא למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית מה טעם הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל

מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית

תנא לאחר שנתיישבה דעתו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו

ת״ר איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמקרע את כסותו איתמר רב הונא אמר עד שיהו כולן בבת אחת ר׳ יוחנן אמר אפי׳ באחת מהן

היכי דמי אי דעביד להו דרך שטות אפי׳ בחדא נמי אי דלא עביד להו דרך שטות אפילו כולהו נמי לא

לעולם דקא עביד להו דרך שטות והלן בבית הקברות אימור כדי שתשרה עליו רוח טומאה הוא דקא עביד והיוצא יחידי בלילה אימור גנדריפס אחדיה והמקרע את כסותו אימור בעל מחשבות הוא כיון דעבדינהו לכולהו הוה להו

דף ד עמוד א

כמי שנגח שור חמור וגמל ונעשה מועד לכל אמר רב פפא אי שמיע ליה לרב הונא הא דתניא אי זהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו הוה הדר ביה

איבעיא להו כי הוה הדר ביה ממקרע כסותו הוא דהוה הדר ביה דדמיא להא או דלמא מכולהו הוה הדר תיקו:

וטומטום ואנדרוגינוס כו׳: תנו רבנן זכור להוציא את הנשים זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס כל זכורך לרבות את הקטנים

אמר מר זכור להוציא את הנשים הא למה לי קרא מכדי מצות עשה שהזמן גרמא הוא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות

אצטריך סלקא דעתך אמינא נילף ראייה ראייה מהקהל מה להלן נשים חייבות אף כאן נשים חייבות קמ״ל

אמר מר זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס בשלמא אנדרוגינוס אצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ואית ליה צד זכרות ליחייב קמ״ל דבריה בפני עצמו הוא

אלא טומטום ספיקא הוא מי אצטריך קרא למעוטי ספיקא אמר אביי כשביציו מבחוץ

אמר מר כל זכורך לרבות את הקטנים והתנן חוץ מחרש שוטה וקטן אמר אביי לא קשיא כאן בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך קטן שהגיע לחינוך דרבנן היא אין ה״נ וקרא אסמכתא בעלמא

ואלא קרא למאי אתא לכדאחרים (דתנן) אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחשת והבורסי פטורין מן הראייה משום שנאמר (שמות כג, יז) כל זכורך מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן ראויין לעלות עם כל זכורך:

נשים ועבדים שאינן משוחררים וכו׳: בשלמא נשים כדאמרן אלא עבדים מנלן אמר רב הונא אמר קרא (שמות כג, יז) אל פני האדון ה׳ מי שאין לו אלא אדון אחד יצא זה שיש לו אדון אחר

הא למה לי קרא מכדי כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה כל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה דגמר לה לה מאשה

אמר רבינא לא נצרכה אלא למי שחציו עבד וחציו בן חורין דיקא נמי דקתני נשים ועבדים שאינן משוחררין מאי שאינן משוחררין אילימא שאינן משוחררין כלל ליתני עבדים סתמא אלא לאו שאינן משוחררין לגמרי ומאי נינהו מי שחציו עבד וחציו בן חורין ש״מ:

והחיגר והסומא וחולה והזקן: תנו רבנן (שמות כג, יד) רגלים פרט לבעלי קבין דבר אחר רגלים פרט לחיגר ולחולה ולסומא ולזקן ולשאינו יכול לעלות ברגליו ושאינו יכול לעלות ברגליו לאתויי מאי אמר רבא לאתויי

דף ד עמוד ב

מפנקי דכתיב (ישעיהו א, יב) כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי

תנא הערל והטמא פטורין מן הראייה בשלמא טמא דכתיב (דברים יב, ה) ובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה וכל שאינו בביאה אינו בהבאה

אלא ערל מנלן הא מני רבי עקיבא היא דמרבי לערל כטמא דתניא ר׳ עקיבא אומר (ויקרא כב, ד) איש איש לרבות את הערל

ת״ר טמא פטור מן הראייה דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה וכל שאינו בביאה אינו בהבאה

רבי יוחנן בן דהבאי אומר משום ר׳ יהודה סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה שנאמר יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה בא לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו:

רב הונא כי מטי להאי קרא יראה יראה בכי אמר עבד שרבו מצפה לו לראותו יתרחק ממנו דכתיב כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי

רב הונא כי מטי להאי קרא בכי (דברים כז, ז) וזבחת שלמים ואכלת שם עבד שרבו מצפה לאכול על שלחנו יתרחק ממנו דכתיב (ישעיהו א, יא) למה לי רוב זבחיכם יאמר ה׳

ר׳ אלעזר כי מטי להאי קרא בכי (בראשית מה, ג) ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו ומה תוכחה של בשר ודם כך תוכחה של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה רבי אלעזר כי מטי להאי קרא בכי (שמואל א כח, טו) ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אותי ומה שמואל הצדיק היה מתיירא מן הדין אנו על אחת כמה וכמה

שמואל מאי היא דכתיב (שמואל א כח, יג) ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים עולים תרי משמע חד שמואל ואידך דאזל שמואל ואתייה למשה בהדיה אמר ליה דלמא חס ושלום לדינא מתבעינא קום בהדאי דליכא מילתא דכתבת באורייתא דלא קיימתיה

רבי אמי כי מטי להאי קרא בכי (איכה ג, כט) יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה אמר כולי האי ואולי רבי אמי כי מטי להאי קרא בכי (צפניה ב, ג) בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף ה׳ אמר כולי האי ואולי רבי אסי כי מטי להאי קרא בכי (עמוס ה, טו) שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן ה׳ [אלהי] צבאות כולי האי ואולי

רב יוסף כי מטי להאי קרא בכי (משלי יג, כג) ויש נספה בלא משפט אמר מי איכא דאזיל בלא זמניה אין כי הא דרב ביבי בר אביי הוה שכיח גביה מלאך המות אמר ליה לשלוחיה זיל אייתי לי מרים מגדלא שיער נשייא אזל אייתי ליה מרים מגדלא דרדקי

אמר ליה אנא מרים מגדלא שיער נשייא אמרי לך אמר ליה אי הכי אהדרה אמר ליה הואיל ואייתיתה ליהוי למניינא אלא היכי יכלת לה הות נקיטא מתארא בידה והות קא שגרא

דף ה עמוד א

ומחריא תנורא שקלתא ואנחתא אגבה דכרעה קדחא ואיתרע מזלה ואייתיתה

א״ל רב ביבי בר אביי אית לכו רשותא למיעבד הכי אמר ליה ולא כתיב ויש נספה בלא משפט א״ל והכתיב (קהלת א, ד) דור הולך ודור בא

אמר דרעינא להו אנא עד דמלו להו לדרא והדר משלימנא ליה לדומה א״ל סוף סוף שניה מאי עבדת אמר אי איכא צורבא מרבנן דמעביר במיליה מוסיפנא להו ליה והויא חלופיה

רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי (איוב ב, ג) ותסיתני בו לבלעו חנם עבד שרבו מסיתין לו וניסת תקנה יש לו רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי (איוב טו, טו) הן בקדושיו לא יאמין אי בקדושיו לא יאמין במאן יאמין

יומא חד הוה קא אזיל באורחא חזייה להההוא גברא דהוה מנקיט תאני שביק הנך דמטו ושקיל הנך דלא מטו א״ל לאו הני מעלן טפי א״ל הני לאורחא בעינן להו הני נטרן והני לא נטרן אמר היינו דכתיב הן בקדושיו לא יאמין

איני והא ההוא תלמידא דהוה בשיבבותיה דרבי אלכסנדרי ושכיב אדזוטר ואמר אי בעי האי מרבנן הוה חיי ואם איתא דלמא מהן בקדושיו לא יאמין הוה ההוא מבעט ברבותיו הוה

רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי (מלאכי ג, ה) וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעושקי שכר שכיר עבד שרבו מקרבו לדונו וממהר להעידו תקנה יש לו

אמר רבי יוחנן בן זכאי אוי לנו ששקל עלינו הכתוב קלות כחמורות

אמר ריש לקיש כל המטה דינו של גר כאילו מטה דינו של מעלה שנאמר (מלאכי ג, ה) ומטי גר ומטי כתיב א״ר חנינא בר פפא כל העושה דבר ומתחרט בו מוחלין לו מיד שנאמר (מלאכי ג, ה) ולא יראוני הא יראוני מוחלין להם מיד

רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי (קהלת יב, יד) כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם עבד שרבו שוקל לו שגגות כזדונות תקנה יש לו

מאי על כל נעלם אמר רב זה ההורג כינה בפני חברו ונמאס בה ושמואל אמר זה הרק בפני חבירו ונמאס

מאי אם טוב ואם רע אמרי דבי ר׳ ינאי זה הנותן צדקה לעני בפרהסיא כי הא דרבי ינאי חזייה להההוא גברא דקא יהיב זוזא לעני בפרהסיא אמר ליה מוטב דלא יהבת ליה מהשתא דיהבת ליה וכספתיה

דבי ר׳ שילא אמרי זה הנותן צדקה לאשה בסתר דקא מייתי לה לידי חשדא רבא אמר זה המשגר לאשתו בשר שאינו מחותך בערבי שבתות

והא רבא משגר שאני בת רב חסדא דקים ליה בגווה דבקיאה

רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי (דברים לא, כא) והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות עבד שרבו ממציא לו רעות וצרות תקנה יש לו

מאי רעות וצרות אמר רב רעות שנעשות צרות זו לזו כגון זיבורא ועקרבא

ושמואל אמר זה הממציא לו מעות לעני בשעת דוחקו אמר רבא היינו דאמרי אינשי זוזא לעללא לא שכיחא לתליתא שכיח

(דברים לא, יז) וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם אמר רב ברדלא בר טביומי אמר רב כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כל שאינו בוהיה לאכול

דף ה עמוד ב

אינו מהם אמרו ליה רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתיה ולא בוהיה לאכול איתיה אמר להו מי ידעיתו כמה משדרנא בצנעא בי שבור מלכא אפי׳ הכי יהבו ביה רבנן עינייהו אדהכי שדור דבי שבור מלכא וגרבוהו אמר היינו דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני

(דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא אמר רבא אמר הקב״ה אף על פי שהסתרתי פני מהם בחלום אדבר בו רב יוסף אמר ידו נטויה עלינו שנאמר (ישעיהו נא, טז) ובצל ידי כסיתיך

ר׳ יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר אחוי ליה ההוא אפיקורוסא עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה אחוי ליה ידו נטויה עלינו אמר ליה קיסר לר׳ יהושע מאי אחוי לך עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה ואנא מחוינא ליה ידו נטויה עלינו

אמרו ליה להההוא מינא מאי אחויית ליה עמא דאהדרינהו מריה מיניה ומאי אחוי לך לא ידענא אמרו גברא דלא ידע מאי מחוו ליה במחוג יחוי קמי מלכא אפקוהו וקטלוהו

כי קא ניחא נפשיה דרבי יהושע בן חנניה אמרו ליה רבנן מאי תיהוי עלן מאפיקורוסין אמר להם (ירמיהו מט, ז) אבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם כיון שאבדה עצה מבנים נסרחה חכמתן של אומות העולם

ואי בעית אימא מהכא (בראשית לג, יב) ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך

רבי אילא הוה סליק בדרגא דבי רבה בר שילא שמעיה לינוקא דהוה קא קרי (עמוס ד, יג) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו אמר עבד שרבו מגיד לו מה שיחו תקנה יש לו מאי מה שיחו אמר רב אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה

איני והא רב כהנא הוה גני תותי פורייה דרב ושמעיה דסח וצחק ועשה צרכיו אמר דמי פומיה דרב כמאן דלא טעים ליה תבשילא אמר ליה כהנא פוק לאו אורח ארעא

לא קשיא כאן דצריך לרצויה הא דלא צריך לרצויה

(ירמיהו יג, יז) ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב מקום יש לו להקב״ה ומסתרים שמו מאי מפני גוה אמר רב שמואל בר יצחק מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לעובדי כוכבים ר׳ שמואל בר נחמני אמר מפני גאוותה של מלכות שמים

ומי איכא בכיה קמיה הקב״ה והאמר רב פפא אין עציבות לפני הקב״ה שנאמר (דברי הימים א טז, כז) הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו לא קשיא הא בבתי גואי הא בבתי בראי

ובבתי בראי לא והא כתיב (ישעיהו כב, יב) ויקרא אדני ה׳ צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק שאני חרבן בית המקדש דאפילו מלאכי שלום בכו שנאמר (ישעיהו לג, ז) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון:

(ירמיהו יג, יז) ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה׳ אמר ר׳ אלעזר שלש דמעות הללו למה אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומן ואיכא דאמרי אחת על ביטול תורה

בשלמא למאן דאמר על ישראל שגלו היינו דכתיב כי נשבה עדר ה׳ אלא למאן דאמר על ביטול תורה מאי כי נשבה עדר ה׳ כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה

תנו רבנן שלשה הקב״ה בוכה עליהן בכל יום על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק ועל פרנס המתגאה על הצבור

רבי הוה נקיט ספר קינות וקא קרי בגויה כי מטא להאי פסוקא (איכה ב, א) השליך משמים ארץ נפל מן ידיה אמר מאיגרא רם לבירא עמיקתא

רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא כי מטו להההוא מתא אמרי איכא צורבא מרבנן הכא נזיל וניקביל אפיה אמרי איכא צורבא מרבנן הכא ומאור עינים הוא אמר ליה ר׳ חייא לרבי תיב את לא תזלזל בנשיאותך איזיל אנא ואקביל אפיה

תקפיה ואזל בהדיה כי הוו מיפטרי מיניה אמר להו אתם הקבלתם פנים הנראים ואינן רואין תזכו להקביל פנים הרואים ואינן נראין אמר ליה איכו השתא מנעתן מהאי בירכתא

אמרו ליה ממאן שמיעא לך מפרקיה דרבי יעקב שמיע לי דרבי יעקב איש כפר חיטייא הוה מקביל אפיה דרביה כל יומא כי קש א״ל לא נצטער מר דלא יכיל מר

אמר ליה מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן (תהלים מט, י) ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו ומה הרואה חכמים במיתתן יחיה בחייהן על אחת כמה וכמה

רב אידי אבוה דרבי יעקב בר אידי הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב והוו קרו ליה רבנן בר בי רב דחד יומא חלש דעתיה קרי אנפשיה (איוב יב, ד) שחוק לרעהו אהיה וגו׳ א״ל ר׳ יוחנן במטותא מינך לא תעניש להו רבנן

נפק ר׳ יוחנן לבי מדרשא ודרש (ישעיהו נח, ב) ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפי׳ יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה

וכן במדת פורענות דכתיב (במדבר יד, לד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ וכי ארבעים שנה חטאו והלא ארבעים יום חטאו אלא לומר לך כל העובר עבירה אפי׳ יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה:

אי זהו קטן כל שאינו יכול לרכוב על כתפו של אביו: מתקיף לה רבי זירא

דף ו עמוד א

עד הכא מאן אתייה

אמר ליה אביי עד הכא דמיחייבא אימיה בשמחה אייתיתיה אימיה מכאן ואילך אם יכול לעלות ולאחוז בידו של אביו מירושלים להר הבית חייב ואי לא פטור

השיב רבי תחת בית הלל לדברי בית שמאי (שמואל א א, כב) וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והביאותיו והא שמואל דיכול לרכוב על כתיפו של אביו הוה

א״ל אבוה ולטעמיך תיקשי לך חנה גופה מי לא מיחייבא בשמחה אלא חנה מפנקותא יתירתא חזייא ביה בשמואל וחשא ביה בשמואל לחולשא דאורחא

בעי רבי שמעון קטן חיגר לדברי בית שמאי וסומא לדברי שניהם מהו

היכי דמי אילימא בחיגר שאינו יכול להתפשט וסומא שאינו יכול להתפתח השתא גדול פטור קטן מיבעיא לא צריכא בחיגר שיכול להתפשט וסומא שיכול להתפתח מאי

אמר אביי כל היכא דגדול מיחייב מדאורייתא קטן נמי מחנכינן ליה מדרבנן כל היכא דגדול פטור מדאורייתא מדרבנן קטן נמי פטור:

ב״ש אומרים הראייה שתי כסף כו׳:

ת״ר בית שמאי אומרים הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף שהראייה עולה כולה לגבוה מה שאין כן בחגיגה ועוד מצינו בעצרת שריבה בהן הכתוב בעולות יותר מבשלמים

ובית הלל אומרים הראייה מעה כסף וחגיגה שתי כסף שחגיגה ישנה לפני הדיבור מה שאין כן בראייה ועוד מצינו בנשיאים שריבה בהן הכתוב בשלמים יותר מבעולות

ובית הלל מאי טעמא לא אמרי כבית שמאי דקא אמרת ראייה עדיפא דעולה כולה לגבוה אדרבה חגיגה עדיפא דאית בה שתי אכילות ודקא אמרת נילף מעצרת דנין קרבן יחיד מקרבן יחיד ואין דנין קרבן יחיד מקרבן צבור

ובית שמאי מ״ט לא אמרי כבית הלל דקאמרת חגיגה עדיפא דישנה לפני הדיבור ראייה נמי ישנה לפני הדיבור

ודקאמרת נילף מנשיאים דנין דבר הנוהג לדורות מדבר הנוהג לדורות ואין דנין דבר הנוהג לדורות מדבר שאינו נוהג לדורות

ובית הלל מאי שנא חגיגה דישנה לפני הדיבור דכתיב (שמות כד, ה) ויזבחו זבחים שלמים ראייה נמי הכתיב (שמות כד, ה) ויעלו עולות

קסברי בית הלל עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי ובית שמאי סברי עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראייה הואי

אמר אביי בית שמאי ורבי אלעזר ור׳ ישמעאל כולהו סבירא להו עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראייה הואי ובית הלל ורבי עקיבא ור׳ יוסי הגלילי כולהו סבירא להו עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי

בית שמאי הא דאמרן ר׳ ישמעאל דתניא ר׳ ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני

דף ו עמוד ב

ופרטות באהל מועד ור׳ עקיבא אומר כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב ואי סלקא דעתך עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי

מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט וניתוח ולבסוף בעי הפשט וניתוח

ר׳ אלעזר דתניא (במדבר כח, ו) עולת תמיד העשויה בהר סיני ר׳ אלעזר אומר מעשיה נאמרו בסיני והיא עצמה לא קרבה

רבי עקיבא אומר קרבה ושוב לא פסקה אלא מה אני מקיים (עמוס ה, כה) הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל

שבטו של לוי שלא עבדו ע״ז הן הקריבו אותה

בית הלל הא דאמרן ר׳ עקיבא הא נמי דאמרן ר׳ יוסי הגלילי דתניא ר׳ יוסי הגלילי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בעלותם לרגל ראייה וחגיגה ושמחה

יש בראייה שאין בשתיהן ויש בחגיגה שאין בשתיהן יש בשמחה שאין בשתיהן יש בראייה שאין בשתיהן שהראייה עולה כולה לגבוה מה שאין כן בשתיהן

יש בחגיגה מה שאין בשתיהן שחגיגה ישנה לפני הדיבור מה שאין בשתיהן יש בשמחה מה שאין בשתיהן שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים מה שאין בשתיהן

ור׳ ישמעאל מאי טעמא קא מוקמת ליה כבית שמאי אי סלקא דעתך עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט וניתוח ולבסוף בעי הפשט וניתוח

והא רבי יוסי הגלילי דאמר עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי מעיקרא לא בעי הפשט וניתוח ולבסוף בעי הפשט וניתוח

דתניא רבי יוסי הגלילי אומר עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח לפי שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך סמי מכאן ר׳ ישמעאל

בעי רב חסדא האי קרא היכי כתיב (שמות כד, ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות כבשים ויזבחו זבחים שלמים לה׳ פרים או דלמא אידי ואידי פרים הוו

למאי נפקא מינה מר זוטרא אמר לפיסוק טעמים

רב אחא בריה דרבא אמר לאומר הרי עלי עולה כעולה שהקריבו ישראל במדבר מאי פרים הוו או כבשים הוו תיקו

תנן התם אלו דברים שאין להם שיעור

דף ז עמוד א

הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה

א״ר יוחנן כסבורין אנו לומר הראיון אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה עד שבא ר׳ אושעיא ברבי ולימד הראיון אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה אבל חכמים אומרים הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף

מאי הראיון רבי יוחנן אמר ראיית פנים בעזרה וריש לקיש אמר ראיית פנים בקרבן

בעיקר הרגל כולי עלמא לא פליגי דראיית פנים בקרבן כי פליגי בשאר ימות הרגל כל היכא דאתא ואייתי כולי עלמא לא פליגי דמקבלינן מיניה כי פליגי דאתא ולא אייתי

דר׳ יוחנן סבר ראיית פנים בעזרה דכל אימת דאתי לא צריך לאתויי ריש לקיש אמר ראיית פנים בקרבן דכל אימת דאתי צריך לאתויי

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן (שמות כג, טו) ולא יראו פני ריקם אמר ליה בעיקר הרגל

איתיביה ולא יראו פני ריקם בזבחים אתה אומר בזבחים או אינו אלא בעופות ומנחות ודין הוא נאמרה חגיגה להדיוט ונאמרה ראייה לגבוה מה חגיגה האמורה להדיוט זבחים אף ראייה האמורה לגבוה זבחים

ומה הן זבחים עולות אתה אומר עולות או אינו אלא שלמים ודין הוא נאמרה חגיגה להדיוט ונאמרה ראייה לגבוה מה חגיגה האמורה להדיוט בראוי לו אף ראייה האמורה לגבוה בראוי לו

וכן בדין שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקם א״ל בעיקר הרגל

איתיביה ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר שלש רגלים בשנה נצטוו ישראל לעלות ברגל בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ואין נראין חצאין משום שנאמר כל זכורך ואין נראין ריקנים משום שנאמר ולא יראו פני ריקם א״ל בעיקר הרגל

איתיביה ר׳ יוחנן לריש לקיש יראה יראה מה אני בחנם אף אתם בחנם

אלא כל היכא דאתא ולא אייתי דכולי עלמא לא פליגי דעייל ומתחזי ונפיק כי פליגי דאתא ואייתי

רבי יוחנן דאמר ראיית פנים בעזרה ראיית פנים הוא דאין לה שיעור הא לקרבן יש לה שיעור וריש לקיש אמר ראיית פנים בקרבן דאפילו קרבן נמי אין לו שיעור

איתיביה (משלי כה, יז) הוקר רגלך מבית רעך התם בחטאות ואשמות

כדרבי לוי דרבי לוי רמי כתיב הוקר רגלך מבית רעך וכתיב (תהלים סו, יג) אבא ביתך בעולות לא קשיא כאן בחטאות ואשמות כאן בעולות ושלמים

תניא נמי הכי הוקר רגלך מבית רעך בחטאות ואשמות הכתוב מדבר אתה אומר בחטאות ואשמות או אינו אלא בעולות ושלמים כשהוא אומר אבוא ביתך בעולות אשלם לך נדרי הרי עולות ושלמים אמור הא מה אני מקיים הוקר רגלך מבית רעך בחטאות ואשמות הכתוב מדבר:

ואין נראין חצאין כו׳: סבר רב יוסף למימר מאן דאית ליה עשרה בנים לא ליסקו האידנא חמשה ולמחר חמשה

דף ז עמוד ב

א״ל אביי פשיטא הי מינייהו משוית להו פושעים והי מינייהו משוית להו זריזין

אלא קרא למאי אתא לכדאחרים דתניא אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחשת והבורסי פטורין מן הראייה שנאמר (דברים טז, טז) כל זכורך מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאין יכולין לעלות עם כל זכורך:

מתני׳ עולות במועד באות מן החולין והשלמים מן המעשר יום טוב הראשון של פסח ב״ש אומרים מן החולין ובית הלל אומרים מן המעשר

ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה והכהנים בחטאות ואשמות ובבכור ובחזה ושוק אבל לא בעופות ולא במנחות:

גמ׳ אלא עולות במועד הוא דבאות מן החולין הא ביום טוב מן המעשר אמאי דבר שבחובה היא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין

וכי תימא הא קא משמע לן דעולות במועד באות ביום טוב אינן באות כמאן כבית שמאי

דתנן בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן

חסורי מיחסרא והכי קתני עולות נדרים ונדבות במועד באות ביום טוב אינן באות ועולת ראייה באה אפילו ביו״ט וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין ושלמי שמחה באין אף מן המעשר וחגיגת יום טוב הראשון של פסח בית שמאי אומרים מן החולין ובית הלל אומרים מן המעשר

תניא נמי הכי עולות נדרים ונדבות במועד באות ביום טוב אינן באות ועולת ראייה באה אפי׳ ביום טוב וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין ושלמי שמחה באין אף מן המעשר וחגיגת יום טוב הראשון של פסח בית שמאי אומרים מן החולין ובית הלל אומרים מן המעשר

מאי שנא חגיגת יום טוב הראשון של פסח אמר רב אשי הא קא משמע לן חגיגת חמשה עשר אין חגיגת ארבעה עשר לא

דף ח עמוד א

אלמא קסבר חגיגת ארבעה עשר לאו דאורייתא

אמר מר בית הלל אומרים מן המעשר אמאי דבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין אמר עולא בטופל

חזקיה אמר טופלין בהמה לבהמה ואין טופלין מעות למעות ורבי יוחנן אמר טופלין מעות למעות ואין טופלין בהמה לבהמה

תניא כוותיה דחזקיה תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי יוחנן (דברים טז, י) מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ומנין שאם רצה לערב מערב ת״ל (דברים טז, י) כאשר יברכך ה׳ אלהיך

תניא כוותיה דחזקיה מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין בית שמאי אומרים יום ראשון מן החולין מכאן ואילך מן המעשר ובית הלל אומרים אכילה ראשונה מן החולין מכאן ואילך מן המעשר

ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה ביום טוב מ״ט לא

אמר רב אשי דלמא אתי לעשורי ביו״ט ואי אפשר לעשר ביום טוב משום סקרתא

מאי משמע דהאי מסת לישנא דחולין הוא דכתיב (אסתר י, א) וישם המלך אחשורוש מס על הארץ:

ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות: ת״ר (דברים טז, יד) ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו חכמים ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה

והכהנים בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ושוק יכול אף בעופות ובמנחות ת״ל ושמחת בחגך

דף ח עמוד ב

מי שחגיגה באה מהם יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם

רב אשי אמר מושמחת נפקא יצאו אלו שאין בהן שמחה

ורב אשי האי בחגך מאי עביד ליה ההוא לכדרב דניאל בר קטינא דאמר רב דניאל בר קטינא אמר רב מניין שאין נושאין נשים במועד שנאמר (דברים טז, יד) ושמחת בחגך ולא באשתך:

מתני׳ מי שיש לו אוכלים מרובים ונכסים מועטים מביא שלמים מרובים ועולות מועטות נכסים מרובים ואוכלין מועטין מביא עולות מרובות ושלמים מועטין

זה וזה מועט על זה נאמר מעה כסף שתי כסף זה וזה מרובים על זה נאמר (דברים טז, יז) איש כמתנת ידו כברכת ה׳ אלהיך אשר נתן לך:

גמ׳ שלמים מרובים מהיכא מייתי הא לית ליה אמר רב חסדא טופל ומביא פר גדול א״ל רב ששת הרי אמרו טופלין בהמה לבהמה

מאי קאמר ליה אילימא הכי קאמר ליה הרי אמרו טופלין בהמה לבהמה אבל לא מעות למעות ולימא ליה אין טופלין מעות למעות אלא הכי אמר ליה הרי אמרו אף טופלין בהמה לבהמה

כמאן דלא כחזקיה ודלא כרבי יוחנן

וכי תימא אמוראי הוא דפליגי מתנייתא לא פליגי והא קתני אכילה ראשונה מן החולין

מאי אכילה ראשונה שיעור דמי אכילה ראשונה מן החולין

אמר עולא אמר ריש לקיש הפריש עשר בהמות לחגיגתו הקריב חמש ביום טוב ראשון חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני רבי יוחנן אמר כיון שפסק שוב אינו מקריב

אמר ר׳ אבא ולא פליגי כאן בסתם כאן במפרש

האי סתם היכי דמי אילימא דליכא שהות ביום לקרב האי דלא אקרבינהו דליכא שהות ביום

ואלא דלית ליה אוכלין האי דלא אקרבינהו דלית ליה אוכלין

לא צריכא דאיכא שהות ביום ואית ליה אוכלין (מבדקמא) לא אקרבינהו שמע מינה שיורי שיירינהו

והכי נמי מסתברא דכי אתא רבין אמר ר׳ יוחנן הפריש עשר בהמות לחגיגתו הקריב חמש ביום טוב ראשון חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני קשיין אהדדי

אלא לאו שמע מינה כאן בסתם כאן במפרש ש״מ

איתמר נמי אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן

דף ט עמוד א

לא שנו אלא שלא גמר אבל גמר חוזר ומקריב

מאי גמר אילימא גמר קרבנותיו מאי מקריב אלא שלא גמר היום אבל גמר היום חוזר ומקריב:

מתני׳ מי שלא חג ביו״ט הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויו״ט האחרון של חג

עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על זה נאמר (קהלת א, טו) מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות

ר׳ שמעון בן מנסייא אומר איזהו מעוות שאינו יכול להתקן זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר א״ת בגונב וגוזל יכול הוא להחזירו ויתקן

ר״ש בן יוחי אומר אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות ואיזה זה תלמיד חכם הפורש מן התורה:

גמ׳ מנהני מילי אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל נאמר עצרת בשביעי של פסח ונאמר עצרת בשמיני של חג מה להלן לתשלומין אף כאן לתשלומין

מופנה דאי לאו מופנה איכא למיפרך מה לשביעי של פסח שכן אינו חלוק משלפניו תאמר בשמיני של חג שחלוק משלפניו

לאיי אפנויי מופנה מכדי מאי עצרת עצור בעשיית מלאכה הכתיב (דברים טז, ח) לא תעשה מלאכה עצרת דכתב רחמנא למה לי אלא שמע מינה לאפנויי

ותנא מייתי לה מהכא דתניא (ויקרא כג, מא) וחגותם אותו חג לה׳ שבעת ימים יכול יהא חוגג והולך כל שבעה ת״ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה אם כן למה נאמר שבעה לתשלומין

ומנין שאם לא חג יו״ט הראשון של חג שחוגג והולך את כל הרגל ויום טוב האחרון ת״ל (ויקרא כג, מא) בחדש השביעי תחגו אותו אי בחדש השביעי יכול יהא חוגג והולך החדש כולו ת״ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג חוצה לו

ומאי תשלומין ר׳ יוחנן אמר תשלומין לראשון ור׳ אושעיא אמר תשלומין זה לזה

מאי בינייהו א״ר זירא חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני איכא בינייהו רבי יוחנן אמר תשלומין לראשון כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני ור׳ אושעיא אמר תשלומין זה לזה אע״ג דלא חזי בראשון חזי בשני

ומי א״ר יוחנן הכי

והאמר חזקיה נטמא ביום מביא בלילה אינו מביא

ורבי יוחנן אמר אף בלילה נמי מביא

א״ר ירמיה שאני טומאה דיש לה תשלומין בפסח שני

מתקיף לה רב פפא הניחא למאן דאמר פסח

דף ט עמוד ב

שני תשלומין דראשון הוא אלא למ״ד שני רגל בפני עצמו הוא מאי איכא למימר

אלא אמר רב פפא קסבר רבי יוחנן לילה אינו מחוסר זמן ומי א״ר יוחנן הכי

והאמר רבי יוחנן ראה אחת בלילה ושתים ביום מביא

שתים בלילה ואחת ביום אינו מביא ואי ס״ד קסבר רבי יוחנן לילה אינו מחוסר זמן אפילו שתים בלילה ואחת ביום מביא

כי קא״ר יוחנן לדברי האומר לילה מחוסר זמן לדברי האומר פשיטא שתים ביום ואחת בלילה אצטריכא ליה

סלקא דעתך אמינא כאתקפתא דרב שישא בריה דרב אידי קמ״ל כדרב יוסף:

עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועל זה נאמר מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות:

א״ל בר הי הי להלל האי להימנות להמלאות מיבעי ליה אלא זה שמנוהו חביריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהן

תניא נמי הכי מעוות לא יוכל לתקון זה שביטל ק״ש של שחרית או קריאת שמע של ערבית או שביטל תפלה של שחרית או תפלה של ערבית וחסרון לא יוכל להימנות זה שנמנו חביריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהן

א״ל בר הי הי להלל מאי דכתיב (מלאכי ג, יח) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד אלהים היינו רשע היינו אשר לא עבדו א״ל עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי נינהו ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד

א״ל ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו א״ל אין צא ולמד משוק של חמרין עשרה פרסי בזוזא חד עשר פרסי בתרי זוזי

א״ל אליהו לבר הי הי וא״ל לר׳ אלעזר מאי דכתיב (ישעיהו מח, י) הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני מלמד שחזר הקב״ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא:

ר׳ שמעון בן מנסיא אומר אי זה הוא מעוות לא יוכל לתקון זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר וכו׳: הוליד אין לא הוליד לא

והא תניא רבי שמעון בן מנסיא אומר גונב אדם אפשר שיחזיר גנבו ויתקן גוזל אדם אפשר שיחזיר גזלו ויתקן אבל הבא על אשת איש ואסרה לבעלה נטרד מן העולם והלך לו

רבי שמעון בן יוחי אומר אין אומר בקרו גמל בקרו חזיר אלא בקרו טלה ואי זה זה תלמיד חכם שפירש מן התורה

רבי יהודה בן לקיש אמר כל תלמיד חכם שפירש מן התורה עליו הכתוב אומר (משלי כז, ח) כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו ואומר (ירמיהו ב, ה) מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי

לא קשיא כאן באחותו פנויה כאן באשת איש ואי בעית אימא הא והא באשת איש ולא קשיא כאן

דף י עמוד א

באונס כאן ברצון ואיבעית אימא הא והא באונס ול״ק כאן באשת כהן כאן באשת ישראל

(זכריה ח, י) וליוצא ולבא אין שלום אמר רב כיון שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא שוב אין לו שלום

ושמואל אמר זה הפורש מתלמוד למשנה ור׳ יוחנן אמר אפילו מש״ס לש״ס:

מתני׳ היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו

הלכות שבת חגיגות והמעילות הרי הם כהררים התלוין בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות הדינין והעבודות הטהרות והטמאות ועריות יש להן על מה שיסמכו והן הן גופי תורה:

גמ׳ תניא רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (ויקרא כז, ב) כי יפליא (במדבר ו, ב) כי יפליא שתי פעמים אחת הפלאה לאיסור ואחת הפלאה להיתר

רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (תהלים צה, יא) אשר נשבעתי באפי אם נשבעתי וחזרתי בי

ר׳ יצחק אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (שמות לה, ה) כל נדיב לבו חנניה בן אחי רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (תהלים קיט, קו) נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך

אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם אמרי להו דידי עדיפא מדידכו שנאמר (במדבר ל, ג) לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא

דאי מדר׳ אליעזר דלמא כדרבי יהודה שאמר משום ר׳ טרפון דתניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון לעולם אין אחד מהם נזיר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה

אי מדר׳ יהושע דלמא הכי קאמר באפי נשבעתי ולא הדרנא בי אי מדרבי יצחק דלמא לאפוקי מדשמואל דאמר שמואל גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו והא קמ״ל דאע״ג דלא הוציא בשפתיו

אי מדחנניה בן אחי רבי יהושע דלמא כרב גידל אמר רב דאמר רב גידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך

אלא דשמואל לית ליה פירכא אמר רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק היינו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צנא דקרי:

הלכות שבת: מיכתב כתיבן לא צריכא לכדר׳ אבא דאמר רבי אבא החופר גומא בשבת ואין צריך אלא לעפרה פטור עליה

כמאן כרבי שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה

אפילו תימא לרבי יהודה התם מתקן הכא מקלקל הוא

מאי כהררין התלויין בשערה

דף י עמוד ב

מלאכת מחשבת אסרה תורה ומלאכת מחשבת לא כתיבא:

חגיגות: מיכתב כתיבן לא צריכא לכדאמר ליה רב פפא לאביי ממאי דהאי וחגותם אותו חג לה׳ זביחה דלמא חוגו חגא קאמר רחמנא

אלא מעתה דכתיב (שמות ה, א) ויחוגו לי במדבר הכי נמי דחוגו חגא הוא וכי תימא הכי נמי והכתיב (שמות י, כה) ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות

דלמא הכי קאמר רחמנא אכלו ושתו וחוגו חגא קמאי לא סלקא דעתך דכתיב (שמות כג, יח) ולא ילין חלב חגי עד בקר ואי סלקא דעתך דחוגא הוא תרבא לחגא אית ליה

ודלמא הכי קאמר רחמנא חלב הבא בזמן חג לא ילין

אלא מעתה הבא בזמן חג הוא דלא ילין הא דכל השנה כולה ילין (ויקרא ו, ב) כל הלילה עד הבקר כתיב

דלמא אי מההוא הוה אמינא ההוא לעשה כתב רחמנא האי ללאו

ללאו כתב קרא אחרינא (דברים טז, ד) ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר ודלמא לעבור עליו בשני לאוין ועשה

אלא אתיא מדבר מדבר כתיב הכא ויחוגו לי במדבר וכתיב התם (עמוס ה, כה) הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר מה להלן זבחים אף כאן זבחים

ומאי כהררין התלויין בשערה דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן:

מעילות: מיכתב כתיבן אמר רמי בר חמא לא נצרכא אלא לכדתנן השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל לא עשה שליחותו שליח מעל

וכי עשה שליחותו אמאי מעל וכי זה חוטא וזה מתחייב היינו כהררין התלויין בשערה

אמר רבא ומאי קושיא דלמא שאני מעילה דילפא חטא חטא מתרומה מה התם שלוחו של אדם כמותו אף כאן שלוחו של אדם כמותו

אלא אמר רבא לא נצרכא אלא לכדתניא נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח שליח מעל שליח עניא מאי קא עביד היינו כהררין התלויין בשערה

אמר רב אשי מאי קושיא דלמא מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין

אלא אמר רב אשי לא נצרכא אלא לכדתנן נטל אבן או קורה של הקדש הרי זה לא מעל נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל מכדי מישקל שקלה מה לי הוא ומה לי חבירו היינו כהררין התלויין בשערה

ומאי קושיא דלמא כדשמואל דאמר שמואל הכא

דף יא עמוד א

בגזבר המסורות לו אבני בנין עסקינן דכל היכא דמנחה ברשותא דידיה מנחה

אלא מסיפא בנאה בתוך ביתו הרי זה לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה מכדי שנויי שנייה מה לי דר ומה לי לא דר היינו כהררין התלויין בשערה

ומאי קושיא דלמא לכדרב דאמר רב כגון שהניחה על פי ארובה אי דר ביה אין לא דר ביה לא

אלא לעולם כדרבא ודקא קשיא לך מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין התם מידע ידע דאיכא זוזי דהקדש איבעי ליה לעיוני הכא מי ידע היינו כהררין התלויין בשערה:

מקרא מועט והלכות מרובות: תנא נגעים ואהלות מקרא מועט והלכות מרובות נגעים מקרא מועט נגעים מקרא מרובה הוא אמר רב פפא הכי קאמר נגעים מקרא מרובה והלכות מועטות אהלות מקרא מועט והלכות מרובות

ומאי נפקא מינה אי מסתפקא לך מילתא בנגעים עיין בקראי ואי מסתפקא לך מילתא באהלות עיין במתניתין:

דינין: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכדרבי

דתניא רבי אומר (שמות כא, כג) נפש תחת נפש ממון אתה אומר ממון או אינו אלא נפש ממש נאמרה נתינה למטה ונאמרה נתינה למעלה מה להלן ממון אף כאן ממון:

עבודות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא להולכת הדם דתניא (ויקרא א, ה) והקריבו זו קבלת הדם

ואפקה רחמנא בלשון הולכה דכתיב (ויקרא א, יג) והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה ואמר מר זו הולכת אברים לכבש

למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה:

טהרות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא דתניא (ויקרא טו, ו) ורחץ (את בשרו) במים במי מקוה את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה:

טמאות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכעדשה מן השרץ דלא כתיבא דתניא (ויקרא יא, לב) בהם

יכול בכולן תלמוד לומר מהם יכול במקצתן ת"ל בהם

הא כיצד עד שיגיע במקצתו שהוא ככולו שיערו חכמים בכעדשה שכן חומט תחלתו בכעדשה רבי יוסי בר' יהודה אומר כזנב הלטאה:

עריות: מיכתב כתיבן לא נצרכא

דף יא עמוד ב

לבתו מאנוסתו דלא כתיבא

דאמר רבא אמר לי ר׳ יצחק בר אבדימי אתיא הנה הנה

אתיא זימה זימה:

הן הן גופי תורה: הני אין הנך לא אלא אימא הן והן גופי תורה:

הדרן עלך הכל חייבין:

מתני׳ אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו

כל המסתכל בארבעה דברים ראוי לו כאילו לא בא לעולם מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם:

גמ׳ אמרת ברישא ולא במרכבה ביחיד והדר אמרת אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו

הכי קאמר אין דורשין בעריות לשלשה ולא במעשה בראשית לשנים ולא במרכבה ליחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו:

אין דורשין בעריות בשלשה: מ״ט אילימא משום דכתיב (ויקרא יח, ו) איש איש אל כל שאר בשרו איש איש תרי שאר בשרו חד ואמר רחמנא לא תקרבו לגלות ערוה

אלא מעתה דכתיב (ויקרא כד, טו) איש איש כי יקלל אלהיו (ויקרא כ, ט) איש איש אשר יתן מזרעו למולך הכי נמי

אלא הנהו מיבעי ליה לרבות את הנכרים שמוזהרין על ברכת השם ועל ע״ז כישראל

האי נמי מיבעי ליה לרבות את הנכרים שמוזהרין על העריות כישראל

אלא מדכתיב (ויקרא יח, ל) ושמרתם את משמרתי ושמרתם תרי משמרתי חד ואמר רחמנא לבלתי עשות מחקות התועבות

אלא מעתה דכתיב (שמות לא, יד) ושמרתם את השבת (שמות יב, יז) ושמרתם את המצות (במדבר יח, ה) ושמרתם את משמרת הקדש הכי נמי

אלא אמר רב אשי מאי אין דורשין בעריות בשלשה אין דורשין בסתרי עריות (בשלשה)

מ״ט סברא הוא בי תרי כי יתבי קמי רבייהו חד שקיל וטרי בהדי רביה ואידך מצלי אודניה לגמרא תלתא חד שקיל וטרי בהדי רביה והנך תרי שקלו וטרו בהדי הדדי ולא ידעי מאי קאמר רבייהו ואתו למישרי איסורא בעריות

אי הכי כל התורה נמי

עריות שאני דאמר מר גזל ועריות נפשו מחמדתן ומתאוה להם

אי הכי גזל נמי עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפיש יצריה גזל בפניו נפיש יצריה שלא בפניו לא נפיש יצריה:

ולא במעשה בראשית בשנים: מנא הני מילי דתנו רבנן (דברים ד, לב) כי שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ואין שנים שואלין

יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם ת״ל (דברים ד, לב) למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ

יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית ת״ל לימים ראשונים אשר היו לפניך

יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור ת״ל (דברים ד, לב) ולמקצה השמים ועד קצה השמים מלמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור

דף יב עמוד א

השתא דנפקא ליה מלמקצה השמים ועד קצה השמים למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ למה לי

כדר׳ אלעזר דאמר רבי אלעזר אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ וכיון שסרח הניח הקב״ה ידיו עליו ומיעטו שנאמר (תהלים קלט, ה) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפך

אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים כיון שסרח הניח הקב״ה ידו עליו ומיעטו שנאמר ותשת עלי כפך

אי הכי קשו קראי אהדדי אידי ואידי חד שיעורא הוא

ואמר רב יהודה אמר רב עשרה דברים נבראו ביום ראשון ואלו הן שמים וארץ תהו ובהו אור וחשך רוח ומים מדת יום ומדת לילה

שמים וארץ דכתיב (בראשית א, א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ תהו ובהו דכתיב (בראשית א, ב) והארץ היתה תהו ובהו אור וחשך חשך דכתיב (בראשית א, ב) וחשך על פני תהום אור דכתיב (בראשית א, ג) ויאמר אלהים יהי אור רוח ומים דכתיב (בראשית א, ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים מדת יום ומדת לילה דכתיב (בראשית א, ה) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד

תנא תהו קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו שממנו יצא חשך שנאמר (תהלים יח, יב) ישת חשך סתרו סביבותיו בהו אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהן יוצאין מים שנאמר (ישעיהו לד, יא) ונטה עליה קו תהו ואבני בהו

ואור ביום ראשון איברי והכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי

כדר׳ אלעזר דא״ר אלעזר אור שברא הקב״ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו כיון שנסתכל הקב״ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנזו מהן שנאמר (איוב לח, טו) וימנע מרשעים אורם

ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבא שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר (ישעיהו ג, י) אמרו צדיק כי טוב

כיון שראה אור שגנזו לצדיקים שמח שנאמר (משלי יג, ט) אור צדיקים ישמח

כתנאי אור שברא הקב״ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דברי רבי יעקב וחכ״א הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי

אמר רב זוטרא בר טוביא אמר רב בעשרה דברים נברא העולם בחכמה ובתבונה ובדעת ובכח ובגערה ובגבורה בצדק ובמשפט בחסד וברחמים

בחכמה ובתבונה דכתיב (משלי ג, יט) ה׳ בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעת דכתיב (משלי ג, כ) בדעתו תהומות נבקעו בכח וגבורה דכתיב (תהלים סה, ז) מכין הרים בכחו נאזר בגבורה בגערה דכתיב (איוב כו, יא) עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו בצדק ומשפט דכתיב (תהלים פט, טו) צדק ומשפט מכון כסאך בחסד ורחמים דכתיב (תהלים כה, ו) זכר רחמיך ה׳ וחסדיך כי מעולם המה

ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקב״ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקב״ה והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו והיינו דאמר ר״ל מאי דכתיב (בראשית לה, יא) אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולם די אמר ר״ל בשעה שברא הקב״ה את הים היה מרחיב והולך עד שגער בו הקב״ה ויבשו שנאמר (נחום א, ד) גוער בים ויבשהו וכל הנהרות החריב

ת״ר ב״ש אומרים שמים נבראו תחלה ואח״כ נבראת הארץ שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וב״ה אומרים ארץ נבראת תחלה ואח״כ שמים שנאמר (בראשית ב, ד) ביום עשות ה׳ אלהים ארץ ושמים

אמר להם ב״ה לב״ש לדבריכם אדם בונה עלייה ואח״כ בונה בית שנאמר (עמוס ט, ו) הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה אמר להם ב״ש לב״ה לדבריכם אדם עושה שרפרף ואח״כ עושה כסא שנאמר (ישעיהו סו, א) כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי וחכ״א זה וזה כאחת נבראו

שנאמר (ישעיהו מח, יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו

ואידך מאי יחדו דלא משתלפי מהדדי קשו קראי אהדדי אמר ר״ל כשנבראו ברא שמים ואח״כ ברא הארץ וכשנטה נטה הארץ ואחר כך נטה שמים

מאי שמים א״ר יוסי בר חנינא ששם מים במתניתא תנא אש ומים מלמד שהביאן הקב״ה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע

שאל רבי ישמעאל את ר״ע כשהיו מהלכין בדרך א״ל אתה ששימשת את נחום איש גם זו כ״ב שנה שהיה דורש כל אתין שבתורה את השמים ואת הארץ מה היה דורש בהן א״ל אילו נאמר שמים וארץ הייתי אומר שמים שמו של הקב״ה עכשיו שנאמר את השמים ואת הארץ שמים שמים ממש ארץ ארץ ממש

דף יב עמוד ב

את הארץ למה לי להקדים שמים לארץ והארץ היתה תהו ובהו מכדי בשמים אתחיל ברישא מאי שנא דקא חשיב מעשה ארץ תנא דבי ר׳ ישמעאל משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו השכימו לפתחי השכים ומצא נשים ואנשים למי משבח למי שאין דרכו להשכים והשכים

תניא ר׳ יוסי אומר אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעות מה רואות עומדות ואין יודעות על מה הן עומדות הארץ על מה עומדת על העמודים שנאמר (איוב ט, ו) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון עמודים על המים שנאמר (תהלים קלו, ו) לרוקע הארץ על המים מים על ההרים שנאמר על הרים יעמדו מים הרים ברוח שנאמר (עמוס ד, יג) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח רוח בסערה שנאמר (תהלים קמח, ח) רוח סערה עושה דברו סערה תלויה בזרועו של הקב״ה שנאמר (דברים לג, כז) ומתחת זרועות עולם

וחכ״א על י״ב עמודים עומדת שנאמר (דברים לב, ח) יצב גבולות עמים למספר בני ישראל וי״א ז׳ עמודים שנאמר (משלי ט, א) חצבה עמודיה שבעה ר״א בן שמוע אומר על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י, כה) וצדיק יסוד עולם

א״ר יהודה שני רקיעים הן שנאמר (דברים י, יד) הן לה׳ אלהיך השמים ושמי השמים

ר״ל אמר שבעה ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר (ישעיהו מ, כב) הנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין שנאמר (בראשית א, יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים שנאמר (תהלים עח, כג) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול וגו׳

זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן שנאמר (מלכים א ח, יג) בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים ומנלן דאיקרי שמים דכתיב (ישעיהו סג, טו) הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך

מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל שנאמר (תהלים מב, ט) יומם יצוה ה׳ חסדו ובלילה שירה עמי

אמר ר״ל כל העוסק בתורה בלילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמר יומם יצוה ה׳ חסדו ומה טעם יומם יצוה ה׳ חסדו משום ובלילה שירה עמי ואיכא דאמרי אמר ר״ל כל העוסק בתורה בעוה״ז שהוא דומה ללילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד לעוה״ב שהוא דומה ליום שנאמר יומם יצוה ה׳ חסדו ובלילה שירה עמי

א״ר לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים שנאמר (איוב ל, ד) הקוטפים מלוח עלי שיח ושרש רתמים לחמם ומנלן דאיקרי שמים שנאמר (דברים כו, טו) השקיפה ממעון קדשך מן השמים

מכון שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד ועליית טללים רעים ועליית אגלים וחדרה של סופה [וסערה] ומערה של קיטור ודלתותיהן אש שנאמר (דברים כח, יב) יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב

הני ברקיעא איתנהו הני בארעא איתנהו דכתיב (תהלים קמח, ז) הללו את ה׳ מן הארץ תנינים וכל תהומות אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עושה דברו אמר רב יהודה אמר רב דוד ביקש עליהם רחמים והורידן לארץ אמר לפניו רבש״ע (תהלים ה, ה) לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך (במגורך) רע צדיק אתה ה׳ לא יגור במגורך רע ומנלן דאיקרי שמים דכתיב (מלכים א ח, לט) ואתה תשמע השמים מכון שבתך

ערבות שבו צדק משפט וצדקה גנזי חיים וגנזי שלום וגנזי ברכה ונשמתן של צדיקים ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות וטל שעתיד הקב״ה להחיות בו מתים צדק ומשפט דכתיב (תהלים פט, טו) צדק ומשפט מכון כסאך צדקה דכתיב (ישעיהו נט, יז) וילבש צדקה כשרין גנזי חיים דכתיב (תהלים לו, י) כי עמך מקור חיים וגנזי שלום דכתיב (שופטים ו, כד) ויקרא לו ה׳ שלום וגנזי ברכה דכתיב (תהלים כד, ה) ישא ברכה מאת ה׳

נשמתן של צדיקים דכתיב (שמואל א כה, כט) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה׳ אלהיך רוחות ונשמות שעתיד להיבראות דכתיב (ישעיהו נז, טז) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי וטל שעתיד הקב״ה להחיות בו מתים דכתיב (תהלים סח, י) גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה

שם אופנים ושרפים וחיות הקדש ומלאכי השרת וכסא הכבוד מלך אל חי רם ונשא שוכן עליהם בערבות שנאמר (תהלים סח, ה) סולו לרוכב בערבות ביה שמו ומנלן דאיקרי שמים אתיא רכיבה רכיבה כתיב הכא סולו לרוכב בערבות וכתיב התם (דברים לג, כו) רוכב שמים בעזרך

וחשך וענן וערפל מקיפין אותו שנאמר (תהלים יח, יב) ישת חשך סתרו סביבותיו סוכתו חשכת מים עבי שחקים ומי איכא חשוכא קמי שמיא והכתיב [דניאל ב, כב] הוא (גלי) עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרי לא קשיא הא

דף יג עמוד א

בבתי גואי הא בבתי בראי ואמר רב אחא בר יעקב עוד רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות דכתיב (יחזקאל א, כב) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא

עד כאן יש לך רשות לדבר מכאן ואילך אין לך רשות לדבר שכן כתוב בספר בן סירא במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור במה שהורשית התבונן אין לך עסק בנסתרות תניא אמר רבן יוחנן בן זכאי מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע בשעה שאמר (ישעיהו יד, יד) אעלה על במתי עב אדמה לעליון יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של נמרוד הרשע שהמריד כל העולם כולו עליו במלכותו

כמה שנותיו של אדם שבעים שנה שנאמר (תהלים צ, י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה והלא מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה וכן בין כל רקיע ורקיע

למעלה מהן חיות הקדש רגלי החיות כנגד כולם קרסולי החיות כנגד כולן שוקי החיות כנגד כולן רכובי החיות כנגד כולן ירכי החיות כנגד כולן גופי החיות כנגד כולן צוארי החיות כנגד כולן ראשי החיות כנגד כולן קרני החיות כנגד כולן למעלה מהן כסא כבוד רגלי כסא הכבוד כנגד כולן כסא הכבוד כנגד כולן מלך אל חי וקים רם ונשא שוכן עליהם ואתה אמרת אעלה על במתי עב אדמה לעליון אך אל שאול תורד אל ירכתי בור:

ולא במרכבה ביחיד: תני רבי חייא אבל מוסרין לו ראשי פרקים אמר רבי זירא אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאב ב״ד ולכל מי שלבו דואג בקרבו איכא דאמרי והוא שלבו דואג בקרבו

אמר רבי אמי אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שיש בו חמשה דברים (ישעיהו ג, ג) שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש ואמר רבי אמי אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים שנאמר (תהלים קמז, כ) לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום

א״ל רבי יוחנן לרבי אלעזר תא אגמרך במעשה המרכבה א״ל לא קשאי כי קש נח נפשיה דרבי יוחנן א״ל ר׳ אסי תא ואגמרך במעשה מרכבה א״ל אי זכאי גמירתא מר׳ יוחנן רבך

רב יוסף הוה גמיר מעשה המרכבה סבי דפומבדיתא הוו תנו במעשה בראשית אמרו ליה ליגמור לן מר מעשה מרכבה אמר להו אגמרון לי מעשה בראשית בתר דאגמרון אמרו ליה ליגמרון מר במעשה מרכבה אמר להו תנינא בהו (שיר השירים ד, יא) דבש וחלב תחת לשונך דברים המתוקין מדבש וחלב יהו תחת לשונך

ר׳ אבהו אמר מהכא (משלי כז, כו) כבשים ללבושך דברים שהן כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך אמרו ליה תנינן בהו עד (יחזקאל ב, א) ויאמר אלי בן אדם אמר להו הן הן מעשה המרכבה

מיתיבי עד היכן מעשה המרכבה רבי אומר עד (יחזקאל א, כז) וארא בתרא ר׳ יצחק אומר עד החשמל עד וארא מגמרינן מכאן ואילך מסרינן ראשי פרקים איכא דאמרי עד וארא מסרינן ראשי פרקים מכאן ואילך אם הוא חכם מבין מדעתו אין אי לא לא

ומי דרשינן בחשמל והא ההוא ינוקא דדרש בחשמל ונפקא נורא ואכלתיה שאני ינוקא דלאו מטי זימניה

אמר רב יהודה ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו אלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלו לו ג׳ מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשו

ת״ר מעשה בתינוק אחד שהיה קורא בבית רבו בספר יחזקאל והיה מבין בחשמל ויצאה אש מחשמל ושרפתו וביקשו לגנוז ספר יחזקאל אמר להם חנניה בן חזקיה אם זה חכם הכל חכמים הן

מאי חשמל אמר רב יהודה

דף יג עמוד ב

חיות אש ממללות במתניתא תנא עתים חשות עתים ממללות בשעה שהדיבור יוצא מפי הקב״ה חשות ובשעה שאין הדיבור יוצא מפי הקב״ה ממללות

(יחזקאל א, יד) והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק מאי רצוא ושוב אמר רב יהודה כאור היוצא מפי הכבשן מאי כמראה הבזק אמר רבי יוסי בר חנינא כאור היוצא מבין החרסים

(יחזקאל א, ד) וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש להיכן אזל אמר רב יהודה אמר רב שהלך לכבוש את כל העולם כולו תחת נבוכדנצר הרשע וכל כך למה שלא יאמרו אומות העולם ביד אומה שפלה מסר הקב״ה את בניו אמר הקב״ה מי גרם לי שאהיה שמש לעובדי פסילים עונותיהן של ישראל הן גרמו לי

(יחזקאל א, טו) וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות אמר ר׳ אלעזר מלאך אחד שהוא עומד בארץ וראשו מגיע אצל החיות במתניתא תנא סנדלפון שמו הגבוה מחברו מהלך חמש מאות שנה ועומד אחורי המרכבה וקושר כתרים לקונו איני והכתיב (יחזקאל ג, יב) ברוך כבוד ה׳ ממקומו מכלל דמקומו ליכא דידע ליה דאמר שם אתגא ואזל ויתיב ברישיה

אמר רבא כל שראה יחזקאל ראה ישעיה למה יחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך ולמה ישעיה דומה לבן כרך שראה את המלך אמר ריש לקיש אי דכתיב (שמות טו, א) אשירה לה׳ כי גאה גאה שירה למי שמתגאה על הגאים דאמר מר מלך שבחיות ארי מלך שבבהמות שור מלך שבעופות נשר ואדם מתגאה עליהן והקב״ה מתגאה על כולן ועל כל העולם כולו

כתוב אחד אומר (יחזקאל א, י) ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתן וגו׳ וכתיב (יחזקאל י, יד) וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר ואילו שור לא קא חשיב אמר ר״ל יחזקאל ביקש עליו רחמים והפכו לכרוב אמר לפניו רבש״ע קטיגור יעשה סניגור

מאי כרוב אמר רבי אבהו כרביא שכן בבבל קורין לינוקא רביא א״ל רב פפא לאביי אלא מעתה דכתיב פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר היינו פני כרוב היינו פני אדם אפי רברבי ואפי זוטרי

כתוב אחד אומר (ישעיהו ו, ב) שש כנפים שש כנפים לאחד וכתוב אחד אומר (יחזקאל א, ו) וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם לא קשיא כאן בזמן שבהמ״ק קיים כאן בזמן שאין בית המקדש קיים כביכול שנתמעטו כנפי החיות

הי מינייהו אימעוט אמר רב חננאל אמר רב אותן שאומרות שירה בהן כתיב הכא (ישעיהו ו, ב) ובשתים יעופף וקרא זה אל זה ואמר וכתיב (משלי כג, ה) התעיף עיניך בו ואיננו

ורבנן אמרי אותן שמכסות בהן רגליהם שנאמר (יחזקאל א, ז) ורגליהם רגל ישרה ואי לאו דאימעוט מנא הוה ידע דלמא דאיגלאי וחזיא ליה דאי לא תימא הכי ודמות פניהם פני אדם הכי נמי דאימעוט אלא דאיגלאי וחזיא ליה הכא נמי דאיגלאי וחזיא ליה

הכי השתא בשלמא אפיה אורח ארעא לגלויי קמיה רביה כרעיה לאו אורח ארעא לגלויי קמיה רביה

כתוב אחד אומר (דניאל ז, י) אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון וכתוב אחד אומר (איוב כה, ג) היש מספר לגדודיו לא קשיא כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן בזמן שאין בהמ״ק קיים כביכול שנתמעטה פמליא של מעלה

תניא רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי אלף אלפין ישמשוניה מספר גדוד אחד ולגדודיו אין מספר ור׳ ירמיה בר אבא אמר אלף אלפין ישמשוניה לנהר דינור שנאמר (דניאל ז, י) נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון

מהיכן נפיק מזיעתן של חיות ולהיכן שפיך אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב על ראש רשעים בגיהנם שנאמר (ירמיהו כג, יט) הנה סערת ה׳ חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול ורב אחא בר יעקב אמר על אשר קומטו שנאמר (איוב כב, טז) אשר קומטו ולא עת נהר יוצק יסודם תניא אמר רבי שמעון החסיד אלו תשע מאות ושבעים וארבע דורות שקומטו להיבראות

דף יד עמוד א

קודם שנברא העולם ולא נבראו עמד הקב״ה ושתלן בכל דור ודור והן הן עזי פנים שבדור

ורב נחמן בר יצחק אמר אשר קומטו לברכה הוא דכתיב אלו תלמידי חכמים שמקמטין עצמן על דברי תורה בעולם הזה הקב״ה מגלה להם סוד לעולם הבא שנאמר (איוב כב, טז) נהר יוצק יסודם

אמר ליה שמואל לחייא בר רב בר אריא תא אימא לך מילתא מהני מילי מעליותא דהוה אמר אבוך כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור ואמרי שירה ובטלי שנאמר (איכה ג, כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך ופליגא דר׳ שמואל בר נחמני דאמר ר׳ שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן כל דיבור ודיבור שיוצא מפי הקב״ה נברא ממנו מלאך אחד שנאמר (תהלים לג, ו) בדבר ה׳ שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם

כתוב אחד אומר (דניאל ז, ט) לבושיה כתלג חיור ושער (רישיה) כעמר נקא וכתיב (שיר השירים ה, יא) קוצותיו תלתלים שחורות כעורב לא קשיא כאן בישיבה כאן במלחמה דאמר מר אין לך נאה בישיבה אלא זקן ואין לך נאה במלחמה אלא בחור

כתוב אחד אומר (דניאל ז, ט) כרסיה שביבין דינור וכתוב אחד אומר (דניאל ז, ט) עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב לא קשיא אחד לו ואחד לדוד כדתניא אחד לו ואחד לדוד דברי ר׳ עקיבא אמר לו ר׳ יוסי הגלילי עקיבא עד מתי אתה עושה שכינה חול אלא אחד לדין ואחד לצדקה

קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה ת״ש אחד לדין ואחד לצדקה דברי רבי עקיבא אמר לו ר״א בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה כלך מדברותיך אצל נגעים ואהלות אלא אחד לכסא ואחד לשרפרף כסא לישב עליו שרפרף להדום רגליו שנאמר (ישעיהו סו, א) השמים כסאי והארץ הדום רגלי

כי אתא רב דימי אמר שמונה עשרה קללות קילל ישעיה את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם המקרא הזה (ישעיהו ג, ה) ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד

שמונה עשרה קללות מאי נינהו דכתיב (ישעיהו ג, א) כי הנה האדון ה׳ צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם וגו׳

משען אלו בעלי מקרא משענה אלו בעלי משנה כגון ר״י בן תימא וחביריו פליגו בה רב פפא ורבנן חד אמר שש מאות סדרי משנה וחד אמר שבע מאות סדרי משנה

כל משען לחם אלו בעלי תלמוד שנאמר (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי וכל משען מים אלו בעלי אגדה שמושכין לבו של אדם כמים באגדה גבור זה בעל שמועות ואיש מלחמה זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה שופט זה דיין שדן דין אמת לאמיתו נביא כמשמעו קוסם זה מלך שנאמר (משלי טז, י) קסם על שפתי מלך זקן זה שראוי לישיבה

שר חמשים אל תקרי שר חמשים אלא שר חומשין זה שיודע לישא וליתן בחמשה חומשי תורה דבר אחר שר חמשים כדרבי אבהו דאמר רבי אבהו מכאן שאין מעמידין מתורגמן על הצבור פחות מחמשים שנה ונשוא פנים זה שנושאין פנים לדורו בעבורו למעלה כגון רבי חנינא בן דוסא למטה כגון רבי אבהו בי קיסר

יועץ שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים וחכם זה תלמיד המחכים את רבותיו חרשים בשעה שפותח בדברי תורה הכל נעשין כחרשין ונבון זה המבין דבר מתוך דבר לחש זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנה בלחש

ונתתי נערים שריהם מאי ונתתי נערים שריהם א״ר אלעזר אלו בני אדם שמנוערין מן המצות

ותעלולים ימשלו בם אמר רב (פפא) בר יעקב תעלי בני תעלי ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם ירהבו הנער בזקן (והנקלה בנכבד) אלו בני אדם שמנוערין מן המצות ירהבו במי שממולא במצות כרמון והנקלה בנכבד יבא מי שחמורות דומות עליו כקלות וירהבו במי שקלות דומות עליו כחמורות

אמר רב קטינא אפי׳ בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו מהם בעלי אמנה שנא׳ (ישעיהו ג, ו) כי יתפש איש באחיו בית אביו (לאמר) שמלה לך קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין כשמלה ישנן תחת ידך

(ישעיהו ג, ו) והמכשלה הזאת מאי והמכשלה הזאת דברים שאין בני אדם עומדין עליהן אא״כ נכשל בהן ישנן תחת ידך (ישעיהו ג, ז) ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש ובביתי אין לחם ואין שמלה לא תשימוני קצין עם ישא אין ישא אלא לשון שבועה שנאמר (שמות כ, ו) לא תשא את שם ה׳ אלהיך לא אהיה חובש לא הייתי מחובשי בית המדרש ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא

ודלמא שאני התם דאי אמר להו גמירנא אמרי ליה אימא לן הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש לא אהיה חובש כלל

איני והאמר רבא לא חרבה ירושלים עד שפסקו ממנה בעלי אמנה שנאמר (ירמיהו ה, א) שוטטו בחוצות ירושלם וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש אם יש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה לא קשיא

דף יד עמוד ב

הא בדברי תורה הא במשא ומתן בדברי תורה הוו במשא ומתן לא הוו.

ת״ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה מהלך בדרך ור׳ אלעזר בן ערך מחמר אחריו אמר לו רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה אמר לו לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אלא א״כ היה חכם מבין מדעתו אמר לו רבי תרשיני לומר לפניך דבר אחד שלמדתני אמר לו אמור

מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור ונתעטף וישב על האבן תחת הזית אמר לו רבי מפני מה ירדת מעל החמור אמר אפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין אותנו ואני ארכב על החמור מיד פתח ר״א בן ערך במעשה המרכבה ודרש וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שבשדה פתחו כולן ואמרו שירה

מה שירה אמרו (תהלים קמח, ז) הללו את ה׳ מן הארץ תנינים וכל תהומות עץ פרי וכל ארזים הלליה נענה מלאך מן האש ואמר הן הן מעשה המרכבה עמד רבן יוחנן ב״ז ונשקו על ראשו ואמר ברוך ה׳ אלהי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה יש נאה דורש ואין נאה מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש אתה נאה דורש ונאה מקיים אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלציך

וכשנאמרו הדברים לפני ר׳ יהושע היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכים בדרך אמרו אף אנו נדרוש במעשה מרכבה פתח רבי יהושע ודרש ואותו היום תקופת תמוז היה נתקשרו שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן וכלה

הלך רבי יוסי הכהן וסיפר דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ואשרי יולדתכם אשרי עיני שכך ראו ואף אני ואתם בחלומי מסובין היינו על הר סיני ונתנה עלינו בת קול מן השמים עלו לכאן עלו לכאן טרקלין גדולים ומצעות נאות מוצעות לכם אתם ותלמידיכם ותלמידי תלמידיכם מזומנין לכת שלישית

איני והתניא ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר שלשה הרצאות הן ר׳ יהושע הרצה דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי ר״ע הרצה לפני ר׳ יהושע חנניא בן חכינאי הרצה לפני ר״ע ואילו ר״א בן ערך לא קא חשיב דארצי וארצו קמיה קחשיב דארצי ולא ארצו קמיה לא קא חשיב והא חנניא בן חכינאי דלא ארצו קמיה וקא חשיב דארצי מיהא קמיה מאן דארצי.

ת״ר ארבעה נכנסו בפרדס ואלו הן בן עזאי ובן זומא אחר ורבי עקיבא אמר להם ר״ע כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים משום שנאמר (תהלים קא, ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני

בן עזאי הציץ ומת עליו הכתוב אומר (תהלים קטז, טו) יקר בעיני ה׳ המותה לחסידיו בן זומא הציץ ונפגע ועליו הכתוב אומר (משלי כה, טז) דבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתו אחר קיצץ בנטיעות רבי עקיבא יצא בשלום

שאלו את בן זומא מהו לסרוסי כלבא אמר להם (ויקרא כב, כד) ובארצכם לא תעשו כל שבארצכם לא תעשו שאלו את בן זומא בתולה שעיברה מהו לכ״ג מי חיישינן לדשמואל דאמר שמואל

דף טו עמוד א

יכול אני לבעול כמה בעילות בלא דם או דלמא דשמואל לא שכיחא אמר להו דשמואל לא שכיח וחיישינן שמא באמבטי עיברה

והאמר שמואל כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מזרעת מעיקרא נמי יורה כחץ הוה

ת״ר מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית וראהו בן זומא ולא עמד מלפניו אמר לו מאין ולאין בן זומא אמר לו צופה הייתי בין מים העליונים למים התחתונים ואין בין זה לזה אלא שלש אצבעות בלבד שנאמר (בראשית א, ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים כיונה שמרחפת על בניה ואינה נוגעת אמר להן רבי יהושע לתלמידיו עדיין בן זומא מבחוץ

מכדי ורוח אלהים מרחפת על פני המים אימת הוי ביום הראשון הבדלה ביום שני הוא דהואי דכתיב (בראשית א, ו) ויהי מבדיל בין מים למים וכמה אמר רב אחא בר יעקב כמלא נימא ורבנן אמרי כי גודא דגמלא מר זוטרא ואיתימא רב אסי אמר כתרי גלימי דפריסי אהדדי ואמרי לה כתרי כסי דסחיפי אהדדי

אחר קיצץ בנטיעות עליו הכתוב אומר (קהלת ה, ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך מאי היא חזא מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישראל אמר גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי שמא חס ושלום ב׳ רשויות הן

אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא א״ל מ״ט כי חזיתיה לא קמת מקמיה איתיהיבא ליה רשותא למימחק זכוותא דאחר יצתה בת קול ואמרה (ירמיהו ג, יד) שובו בנים שובבים חוץ מאחר

אמר הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתהני בהאי עלמא נפק אחר לתרבות רעה נפק אשכח זונה תבעה אמרה ליה ולאו אלישע בן אבויה את עקר פוגלא ממישרא בשבת ויהב לה אמרה אחר הוא

שאל אחר את ר״מ לאחר שיצא לתרבות רעה א״ל מאי דכתיב (קהלת ז, יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים אמר לו כל מה שברא הקב״ה ברא כנגדו ברא הרים ברא גבעות ברא ימים ברא נהרות

אמר לו ר״ע רבך לא אמר כך אלא ברא צדיקים ברא רשעים ברא גן עדן ברא גיהנם כל אחד ואחד יש לו ב׳ חלקים אחד בגן עדן ואחד בגיהנם זכה צדיק נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם

אמר רב משרשיא מאי קראה גבי צדיקים כתיב (ישעיהו סא, ז) לכן בארצם משנה יירשו גבי רשעים כתיב (ירמיהו יז, יח) ומשנה שברון שברם

שאל אחר את ר״מ לאחר שיצא לתרבות רעה מאי דכתיב (איוב כח, יז) לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז אמר לו אלו דברי תורה שקשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז ונוחין לאבדן ככלי זכוכית אמר לו ר״ע רבך לא אמר כך אלא מה כלי זהב וכלי זכוכית אע״פ שנשברו יש להם תקנה אף ת״ח אע״פ שסרח יש לו תקנה אמר לו אף אתה חזור בך אמר לו כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר

ת״ר מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו אמר לו מאיר חזור לאחריך שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת א״ל אף אתה חזור בך א״ל ולא כבר אמרתי לך כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר

תקפיה עייליה לבי מדרשא א״ל לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו (ישעיהו מח, כב) אין שלום אמר ה׳ לרשעים עייליה לבי כנישתא אחריתי א״ל לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו (ירמיהו ב, כב) כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני עייליה לבי כנישתא אחריתי א״ל

דף טו עמוד ב

לינוקא פסוק לי פסוקך א״ל (ירמיהו ד, ל) ואת שדוד מה תעשי כי תלבשי שני כי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפוך עיניך לשוא תתיפי וגו׳

עייליה לבי כנישתא אחריתי עד דעייליה לתליסר בי כנישתא כולהו פסקו ליה כי האי גוונא לבתרא א״ל פסוק לי פסוקך א״ל (תהלים נ, טז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי וגו׳ ההוא ינוקא הוה מגמגם בלישניה אשתמע כמה דאמר ליה ולאלישע אמר אלהים איכא דאמרי סכינא הוה בהדיה וקרעיה ושדריה לתליסר בי כנישתי ואיכא דאמרי אמר אי הואי בידי סכינא הוה קרענא ליה

כי נח נפשיה דאחר אמרי לא מידן לידיניה ולא לעלמא דאתי ליתי לא מידן לידייניה משום דעסק באורייתא ולא לעלמא דאתי ליתי משום דחטא אמר ר״מ מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי מתי אמות ואעלה עשן מקברו כי נח נפשיה דר׳ מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר

אמר ר׳ יוחנן גבורתא למיקלא רביה חד הוה ביננא ולא מצינן לאצוליה אי נקטיה ביד מאן מרמי ליה מאן אמר מתי אמות ואכבה עשן מקברו כי נח נפשיה דר׳ יוחנן פסק קוטרא מקבריה דאחר פתח עליה ההוא ספדנא אפילו שומר הפתח לא עמד לפניך רבינו

בתו של אחר אתיא לקמיה דרבי אמרה ליה רבי פרנסני אמר לה בת מי את אמרה לו בתו של אחר אני אמר לה עדיין יש מזרעו בעולם והא כתיב (איוב יח, יט) לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו אמרה לו זכור לתורתו ואל תזכור מעשיו מיד ירדה אש וסכסכה ספסלו של רבי בכה ואמר רבי ומה למתגנין בה כך למשתבחין בה על אחת כמה וכמה

ור״מ היכי גמר תורה מפומיה דאחר והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (מלאכי ב, ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה׳ צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה׳ צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו

אמר ר״ל ר״מ קרא אשכח ודרש (משלי כב, יז) הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי

רב חנינא אמר מהכא (תהלים מה, יא) שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וגו׳

קשו קראי אהדדי לא קשיא הא בגדול הא בקטן

כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא ר״מ אכל תחלא ושדא שיחלא לברא דרש רבא מאי דכתיב (שיר השירים ו, יא) אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו׳ למה נמשלו ת״ח לאגוז לומר לך מה אגוז זה אע״פ שמלוכלך בטיט ובצואה אין מה שבתוכו נמאס אף ת״ח אע״פ שסרח אין תורתו נמאסת

אשכחיה רבה בר שילא לאליהו א״ל מאי קא עביד הקב״ה א״ל קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דר״מ לא קאמר א״ל אמאי משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר א״ל אמאי ר״מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק א״ל השתא קאמר מאיר בני אומר בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כך הקב״ה מצטער על דמן של רשעים ק״ו על דמן של צדיקים שנשפך

אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי א״ל שיננא מאי קא בכית א״ל מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן (ישעיהו לג, יח) איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים איה סופר שהיו סופרים כל אותיות שבתורה איה שוקל שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה איה סופר את המגדלים שהיו שונין ג׳ מאות הלכות במגדל הפורח באויר

ואמר רבי אמי תלת מאה בעיי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ותנן ג׳ מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא אנן מה תהוי עלן א״ל שיננא טינא היתה בלבם

אחר מאי זמר יווני לא פסק מפומיה אמרו עליו על אחר בשעה שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינין נושרין מחיקו

שאל נימוס הגרדי את ר״מ כל עמר דנחית ליורה סליק א״ל כל מאן דהוה נקי אגב אימיה סליק כל דלא הוה נקי אגב אימיה לא סליק

ר״ע עלה בשלום וירד בשלום ועליו הכתוב אומר (שיר השירים א, ד) משכני אחריך נרוצה ואף רבי עקיבא בקשו מלאכי השרת לדוחפו אמר להם הקב״ה הניחו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי

דף טז עמוד א

מאי דרש אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן (דברים לג, ב) (ואתא) מרבבות קדש אות הוא ברבבה שלו

ורבי אבהו אמר (שיר השירים ה, י) דגול מרבבה דוגמא הוא ברבבה שלו

וריש לקיש אמר (ישעיהו מח, ב) ה׳ צבאות שמו אדון הוא בצבא שלו

ורבי חייא בר אבא א״ר יוחנן (מלכים א יט, יא) לא ברוח ה׳ ואחר הרוח רעש לא ברעש ה׳ ואחר הרעש אש לא באש ה׳ ואחר האש קול דממה דקה והנה ה׳ עובר

ת״ר ששה דברים נאמרו בשדים שלשה כמלאכי השרת ושלשה כבני אדם שלשה כמלאכי השרת יש להם כנפים כמלאכי השרת וטסין מסוף העולם ועד סופו כמלאכי השרת ויודעין מה שעתיד להיות כמלאכי השרת

יודעין ס״ד אלא שומעין מאחורי הפרגוד כמלאכי השרת

ושלשה כבני אדם אוכלין ושותין כבני אדם פרין ורבין כבני אדם ומתים כבני אדם

ששה דברים נאמרו בבני אדם שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה שלשה כמלאכי השרת יש להם דעת כמלאכי השרת ומהלכין בקומה זקופה כמלאכי השרת ומספרים בלשון הקדש כמלאכי השרת שלשה כבהמה אוכלין ושותין כבהמה ופרין ורבין כבהמה ומוציאין רעי כבהמה:

כל המסתכל בד׳ דברים רתוי לו שלא בא לעולם כו׳: בשלמא מה למעלה מה למטה מה לאחור לחיי אלא לפנים מה דהוה הוה

ר׳ יוחנן ור״א דאמרי תרוייהו משל למלך ב״ו שאמר לעבדיו בנו לי פלטירין גדולין על האשפה הלכו ובנו לו אין רצונו של מלך להזכיר שם אשפה:

כל שלא חס על כבוד קונו רתוי לו שלא בא לעולם: מאי היא ר׳ אבא אמר זה המסתכל בקשת רב יוסף אמר זה העובר עבירה בסתר מסתכל בקשת דכתיב (יחזקאל א, כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה׳

רב יוסף אמר זה העובר עבירה בסתר כדר׳ יצחק דאמר רבי יצחק כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה שנא׳ (ישעיהו סו, א) כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי

איני והאמר ר׳ אלעא הזקן אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורין ויתעטף שחורין ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא לא קשיא הא דמצי כייף ליה ליצריה הא דלא מצי כייף ליצריה

דרש ר׳ יהודה ברבי נחמני מתורגמניה דריש לקיש כל המסתכל בג׳ דברים עיניו כהות בקשת ובנשיא ובכהנים בקשת דכתיב כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם הוא מראה דמות כבוד ה׳ בנשיא דכתיב (במדבר כז, כ) ונתת מהודך עליו המסתכל בכהנים בזמן שבהמ״ק קיים שהיו עומדין על דוכנן ומברכין את ישראל בשם המפורש

דרש ר׳ יהודה ברבי נחמני מתורגמניה דריש לקיש מאי דכתיב (מיכה ז, ה) אל תאמינו ברע אל תבטחו באלוף אם יאמר לך יצר הרע חטוא והקב״ה מוחל אל תאמן (שנא׳) אל תאמן ברע ואין רע אלא יצר הרע שנאמר (בראשית ח, כא) כי יצר לב האדם רע

ואין אלוף אלא הקב״ה שנאמר (ירמיהו ג, ד) אלוף נעורי אתה שמא תאמר מי מעיד בי אבני ביתו וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו שנאמר (חבקוק ב, יא) כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה

וחכ״א נשמתו של אדם מעידה בו שנאמר (מיכה ז, ה) משכבת חיקך שמור פתחי פיך אי זו היא דבר ששוכבת בחיקו של אדם הוי אומר זו נשמה ר׳ זריקא אמר שני מלאכי השרת המלוין אותו הן מעידין בו שנאמר (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך (וחכ״א) אבריו של אדם מעידין בו שנאמר (ישעיהו מג, יב) ואתם עדי נאם ה׳ ואני אל:

מתני׳ (יוסי) בן יועזר אומר שלא לסמוך יוסף בן יוחנן אומר לסמוך יהושע בן פרחיה אומר שלא לסמוך ניתאי הארבלי אומר לסמוך יהודה בן טבאי אומר שלא לסמוך שמעון בן שטח אומר לסמוך שמעיה אומר לסמוך אבטליון אומר שלא לסמוך הלל ומנחם לא נחלקו יצא מנחם נכנס שמאי שמאי אומר שלא לסמוך הלל אומר לסמוך

דף טז עמוד ב

הראשונים היו נשיאים ושניים להם אב ב״ד:

גמ׳ ת״ר שלשה מזוגות הראשונים שאמרו שלא לסמוך ושנים מזוגות האחרונים שאמרו לסמוך (הראשונים) היו נשיאים ושניים להם אבות ב״ד דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יהודה בן טבאי אב ב״ד ושמעון בן שטח נשיא

מאן תנא להא דתנו רבנן אמר רבי יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים אין עדים זוממין נהרגין עד שיהרג הנידון

אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים אין עדים זוממין נהרגין עד שיזומו שניהם ואין לוקין עד שיזומו שניהם ואין משלמין ממון עד שיזומו שניהם

מיד קבל עליו יהודה בן טבאי שאינו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח

כל ימיו של יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו הרוג והיה קולו נשמע כסבורין העם לומר שקולו של הרוג הוא אמר להם קולי הוא תדעו שלמחר הוא מת ואין קולו נשמע

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ודלמא פיוסי פייסיה או בדינא תבעי׳

מני הא אי אמרת בשלמא רבי מאיר דאמר שמעון בן שטח אב ב״ד ר״י בן טבאי נשיא היינו דקא מורי הלכה בפני שמעון בן שטח אלא אי אמרת רבנן דאמרי יהודה בן טבאי אב ב״ד שמעון בן שטח נשיא אב ב״ד בפני נשיא מי מורה הלכה

לא מאי קבל עליו דקאמר לאצטרופי דאפי׳ אצטרופי נמי לא מצטריפנא:

יצא מנחם ונכנס שמאי כו׳: להיכן יצא אביי אמר יצא לתרבות רעה רבא אמר יצא לעבודת המלך תניא נמי הכי יצא מנחם לעבודת המלך ויצאו עמו שמונים זוגות תלמידים לבושין סיריקון

אמר רב שמן בר אבא א״ר יוחנן לעולם אל תהא שבות קלה בעיניך שהרי סמיכה אינה אלא משום שבות ונחלקו בה גדולי הדור

פשיטא שבות מצוה אצטריכא ליה

הא נמי פשיטא לאפוקי ממאן דאמר בסמיכה גופה פליגי קא משמע לן בשבות הוא דפליגי

אמר רמי בר חמא שמע מינה סמיכה בכל כחו בעינן דאי ס״ד לא בעינן בכל כחו מאי קא עביד ליסמוך

מיתיבי (ויקרא א, ב) דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות רבי יוסי ור׳ (ישמעאל) [שמעון] אומרים בנות ישראל סומכות רשות

אמר רבי יוסי סח לי אבא אלעזר פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים והביאנוהו לעזרת נשים וסמכו עליו נשים לא מפני שסמיכה בנשים אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים ואי ס״ד סמיכה בכל כחו בעינן משום נחת רוח דנשים עבדינן עבודה בקדשים אלא לאו ש״מ לא בעינן בכל כחו

לעולם אימא לך בעינן בכל כחו דאמר להו אקפו ידייכו אי הכי לא מפני שסמיכה בנשים תיפוק ליה דאינה לסמיכה כלל

א״ר אמי חדא ועוד קאמר חדא דליתא לסמיכה כלל ועוד כדי לעשות נחת רוח לנשים

אמר רב פפא שמע מינה צדדין אסורין דאי ס״ד צדדין מותרין לסמוך לצדדין אלא לאו שמע מינה צדדין אסורין

דף יז עמוד א

רב אשי אמר אפילו תימא צדדין מותרין כל דבהדי גבה כגבה דמי:

מתני׳ בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהם אבל לא עולות וב״ה אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם

עצרת שחל להיות בערב שבת ב״ש אומרים יום טבוח אחר השבת ובית הלל אומרים אין יום טבוח אחר השבת ומודים שאם חלה להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת

אין כהן גדול מתלבש בכליו ומותרין בהספד ובתענית שלא לקיים דברי האומרין עצרת אחר השבת:

גמ׳ א״ר אלעזר א״ר אושעיא מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה שנאמר (דברים טז, טז) בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מקיש חג השבועות לחג המצות מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה

ואימא מקיש לחג הסוכות מה חג הסוכות יש לה תשלומין כל שמונה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שמונה שמיני רגל בפני עצמו הוא

אימור דאמרי שמיני רגל בפני עצמו הוא הני מילי לענין פז״ר קש״ב אבל לענין תשלומין תשלומין דראשון הוא דתנן מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון

תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת

אלא למאי הלכתא כתביה רחמנא לחג הסוכות לאקושי לחג המצות מה חג המצות טעון לינה אף חג הסוכות טעון לינה

והתם מנלן

דף יז עמוד ב

דכתיב (דברים טז, ז) ופנית בבקר והלכת לאהליך

תנן עצרת שחל להיות ערב שבת ב״ש אומרים יום טבוח אחר השבת וב״ה אומרים אין לה יום טבוח מאי לאו אין לה יום טבוח כלל לא שאינה צריכה יום טבוח

ומאי קמ״ל דמקרבינן ביומיה הא איפליגו בה חדא זימנא דתנן ב״ש אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהם אבל לא עולות וב״ה אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם

צריכא דאי אשמעינן בהא בהא קא אמרי ב״ש משום דאפשר למחר אבל הכא אימא מודו להו לב״ה

ואי אשמעינן בהא בהא קאמרי ב״ה משום דלא אפשר למחר אבל בהא אימא מודו לב״ש צריכא

ת״ש מי שלא חג שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג ויו״ט הראשון של עצרת שוב אינו חוגג מאי לאו יו״ט של עצרת לא יום טבוח אי הכי ניפשוט מינה דחד יום טבוח אימא ימי טבוח

ת״ש דתני רבה בר שמואל אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש למנוייו אף עצרת למנוייה מאי לאו גמר מחדש מה חדש יום אחד אף עצרת יום אחד

אמר רבא ותסברא אטו עצרת יומי מנינן שבועי לא מנינן והאמר אביי מצוה למימני יומי דכתיב (ויקרא כג, טז) תספרו חמשים יום ומצוה למימני שבועי דכתיב (דברים טז, ט) שבעה שבועות תספר לך ועוד חג שבועות כתיב

דבי ר״א בן יעקב תנא אמר קרא (ויקרא כג, כא) וקראתם (ויקרא כג, כב) ובקצרכם איזהו חג שאתה קורא וקוצר בו הוי אומר זה חג עצרת

אימת אילימא ביו״ט קצירה ביום טוב מי שרי אלא לאו לתשלומין

ואע״ג דאיתמר דר״א א״ר אושעיא אצטריך דר״א בן יעקב דאי מדר״א א״ר אושעיא הוה אמינא מה תשלומין של חג המצות אסור בעשיית מלאכה אף תשלומי עצרת נמי אסור בעשיית מלאכה קמשמע לן דר״א בן יעקב ואי מדר״א בן יעקב

דף יח עמוד א

לא ידענא כמה קא משמע לן דרבי אלעזר א״ר אושעיא

וריש לקיש אמר (שמות כג, טז) וחג הקציר איזהו חג שאתה חוגג וקוצר בו הוי אומר זה עצרת אימת אילימא ביו״ט קצירה ביו״ט מי שרי אלא לאו לתשלומין

א״ר יוחנן אלא מעתה חג האסיף אי זהו חג שיש בו אסיפה הוי אומר זה חג הסוכות אימת אילימא ביו״ט מלאכה ביו״ט מי שרי אלא בחולו של מועד חולו של מועד מי שרי אלא חג הבא בזמן אסיפה הכא נמי חג הבא בזמן קצירה

מכלל דתרוייהו סבירא להו דחולו של מועד אסור בעשיית מלאכה

מנהני מילי דתנו רבנן (שמות כג, טו) את חג המצות תשמור שבעת ימים לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר אינו צריך קל וחומר ומה ראשון ושביעי שאין קדושה לפניהן ולאחריהן אסור בעשיית מלאכה חולו של מועד שיש קדושה לפניהן ולאחריהן אינו דין שיהא אסור בעשיית מלאכה

ששת ימי בראשית יוכיחו שיש קדושה לפניהן ולאחריהן ומותרין בעשיית מלאכה מה לששת ימי בראשית שאין בהן קרבן מוסף תאמר בחולו של מועד שיש בו קרבן מוסף ראש חדש יוכיח שיש בו קרבן מוסף ומותר בעשיית מלאכה מה לראש חדש שאין קרוי מקרא קדש תאמר בחולו של מועד שקרוי מקרא קדש הואיל וקרוי מקרא קדש דין הוא שאסור בעשיית מלאכה

תניא אידך (ויקרא כג, ז) כל מלאכת עבודה לא תעשו לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי ר׳ יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר (ויקרא כג, ד) אלה מועדי ה׳ וגו׳ במה הכתוב מדבר אם בראשון הרי כבר נאמר שבתון אם בשביעי הרי כבר נאמר שבתון הא אין הכתוב מדבר אלא בחולו של מועד ללמדך שאסור בעשיית מלאכה

תניא אידך (דברים טז, ח) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה׳ מה שביעי עצור אף ששת ימים עצורין אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששת ימים עצורין בכל מלאכה

ת״ל וביום השביעי עצרת השביעי עצור בכל מלאכה ואין ששה ימים עצורין בכל מלאכה הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר לך איזה יום אסור ואיזה יום מותר איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת:

ומותרין בהספד ותענית שלא לקיים את דברי האומרין עצרת אחר השבת: (והאיתמר) מעשה ומת אלכסא בלוד ונכנסו כל ישראל לסופדו ולא הניחם רבי טרפון מפני שיום טוב של עצרת היה

יו״ט ס״ד אי ביום טוב מי קאתו אלא אימא מפני שיום טבוח היה לא קשיא כאן ביו״ט שחל להיות אחר השבת כאן ביום טוב שחל להיות בשבת:

דף יח עמוד ב

מתני׳ נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה ולקודש מטבילין ולחטאת אם נטמאו ידיו נטמא גופו

טבל לחולין הוחזק לחולין אסור למעשר טבל למעשר הוחזק למעשר אסור לתרומה טבל לתרומה הוחזק לתרומה אסור לקודש טבל לקודש הוחזק לקודש אסור לחטאת טבל לחמור מותר לקל טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל

בגדי עם הארץ מדרס לפרושין בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש בגדי קודש מדרס לחטאת

יוסף בן יועזר היה חסיד שבכהונה והיתה מטפחתו מדרס לקודש יוחנן בן גודגדא היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו והיתה מטפחתו מדרס לחטאת:

גמ׳ חולין ומעשר מי בעו נטילת ידים

ורמינהי התרומה והביכורים חייבין עליהן מיתה וחומש ואסור לזרים והן נכסי כהן ועולין באחד ומאה וטעונין נטילת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה וביכורים מה שאין כן במעשר וכל שכן בחולין

קשיא מעשר אמעשר קשיא חולין אחולין

בשלמא מעשר אמעשר לא קשיא הא ר׳ מאיר והא רבנן

דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקודש ופוסל את התרומה ומותר לחולין ולמעשר דברי רבי מאיר וחכמים אוסרים במעשר אלא חולין אחולין קשיא

לא קשיא כאן באכילה כאן בנגיעה

מתקיף לה רב שימי בר אשי עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא באכילה דמעשר אבל בנגיעה דמעשר ובאכילה דחולין לא פליגי אלא אידי ואידי באכילה ולא קשיא כאן באכילה דנהמא כאן באכילה דפירי דאמר רב נחמן כל הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח

ת״ר הנוטל ידיו נתכוון ידיו טהורות לא נתכוון ידיו טמאות וכן המטביל ידיו נתכוון ידיו טהורות לא נתכוון ידיו טמאות והתניא בין נתכוון בין לא נתכוון ידיו טהורות אמר רב נחמן לא קשיא כאן לחולין

דף יט עמוד א

כאן למעשר ומנא תימרא דחולין לא בעו כוונה דתנן גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורין קתני אדם דומיא דכלים מה כלים דלא מכווני אף אדם דלא מכוין

וממאי דלמא ביושב ומצפה אימתי יתלש הגל עסקינן וכלים דומיא דאדם מה אדם דבר כוונה אף כלים דמכוין להו

וכי תימא ביושב ומצפה מאי למימרא

סלקא דעתך אמינא ליגזור דלמא אתי למיטבל בחרדלית של גשמים א״נ נגזור ראשין אטו כיפין קמ״ל דלא גזרינן

ומנא תימרא דלא מטבילין בכיפין דתניא מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין לפי שאין מטבילין באויר

אלא מהא דתנן פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות ופירות אינן בכי יותן

ואם בשביל שיודחו ידיו ידיו טהורות והפירות הרי הן בכי יותן

איתיביה רבה לרב נחמן הטובל לחולין והוחזק לחולין אסור למעשר הוחזק אין לא הוחזק לא

ה״ק אע״פ שהוחזק לחולין אסור למעשר

איתיביה טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל מאי לאו כאילו לא טבל כלל

לא כאילו לא טבל למעשר אבל טבל לחולין הוא סבר דחי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא טבל ולא הוחזק אסור למעשר ומותר לחולין

אר״א טבל ועלה מחזיק עצמו לכל מה שירצה

מיתיבי עודהו רגלו אחת במים הוחזק לדבר קל מחזיק עצמו לדבר חמור עלה שוב אינו מחזיק

מאי לאו אינו מחזיק כלל

לא עודהו אע״פ שהוחזק מחזיק עלה אם לא הוחזק מחזיק ואם הוחזק אינו מחזיק

מאן תנא עודהו רגלו אחת במים א״ר פדת ר׳ יהודה היא דתנן מקוה שנמדד ויש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא אמר רבי יהודה אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מחלוקת במעלות דרבנן אבל מטומאה לטהרה דברי הכל (אף) השני טמא והיינו דרבי פדת

איכא דאמרי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מחלוקת מטומאה לטהרה אבל במעלות דרבנן דברי הכל אף השני טהור ופליגא דרבי פדת

אמר עולא בעי מיניה מרבי יוחנן לרבי יהודה מהו להטביל מחטין וצינוריות בראשו של ראשון

גוד אחית אית ליה לרבי יהודה גוד אסיק לית ליה או דלמא גוד אסיק נמי אית ליה

א״ל תניתוה שלש גממיות בנחל העליונה התחתונה והאמצעית העליונה והתחתונה של עשרים עשרים סאה והאמצעית של ארבעים סאה וחרדלית של גשמים עוברת ביניהן רבי יהודה אומר מאיר היה אומר מטביל בעליונה

והתניא רבי יהודה אומר

דף יט עמוד ב

מאיר היה אומר מטביל בעליונה ואני אומר בתחתונה ולא בעליונה א״ל אי תניא תניא:

הטובל לחולין והוחזק לחולין כו׳: מני מתניתין רבנן היא דשני להו בין חולין למעשר

אימא סיפא בגדי עם הארץ מדרס לפרושין בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה

אתאן לר׳ מאיר דאמר חולין ומעשר כהדדי נינהו רישא רבנן וסיפא ר׳ מאיר אין רישא רבנן וסיפא ר׳ מאיר

רב אחא בר אדא מתני לה בסיפא חמש מעלות ומוקי לה כולה כרבנן

אמר רב מרי שמע מינה חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמו ממאי

דף כ עמוד א

מדלא קתני בהו מעלה

ודלמא האי דלא קתני בהו מעלה דאי דמו לתרומה הא תני תרומה ואי דמו לחולין הא תני לחולין (דתנן) חולין שנעשו על טהרת הקודש הרי הן כחולין ר׳ אלעזר ברבי צדוק אומר הרי הן כתרומה

אלא מסיפא יוסי בן יועזר היה חסיד שבכהונה והיתה מטפחתו מדרס לקודש יוחנן בן גודגדא היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו והיתה מטפחתו מדרס לחטאת

לחטאת אין לקודש לא אלמא קסבר חולין שנעשו על טהרת קודש כקודש דמו

א״ר יונתן בן אלעזר נפלה מעפרתו הימנו אמר לחבירו תנה לי ונתנה לו טמאה א״ר יונתן בן עמרם נתחלפו לו כלים של שבת בכלים של חול ולבשן נטמאו

א״ר אלעזר בר צדוק מעשה בשתי נשים חבירות שנתחלפו להן כליהן בבית המרחץ ובא מעשה לפני ר״ע וטימאן

מתקיף לה רבי אושעיא אלא מעתה הושיט ידו לסל ליטול פת חטין ועלתה בידו פת שעורים הכי נמי דנטמאת

וכי תימא הכי נמי והתניא המשמר את החבית בחזקת של יין ונמצאת של שמן טהורה מלטמא ולטעמיך אימא סיפא ואסורה מלאכול אמאי

א״ר ירמיה באומר שמרתיה מדבר המטמאה ולא מדבר הפוסלה

ומי איכא נטירותא לפלגא אין והתניא הושיט ידו בסל והסל על כתיפו והמגריפה בתוך הסל והיה בלבו על הסל ולא היה בלבו על המגריפה הסל טהור והמגריפה טמאה

הסל טהור תטמא המגריפה לסל אין כלי מטמא כלי וליטמא מה שבסל אמר רבינא באומר שמרתיו מדבר שמטמאו ולא מדבר הפוסלו

מכל מקום קשיא

ועוד מותיב רבה בר אבוה מעשה באשה אחת שבאת לפני ר׳ ישמעאל ואמרה לו רבי בגד זה ארגתיו בטהרה ולא היה בלבי לשומרו בטהרה ומתוך בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה אמרה לו רבי נדה משכה עמי בחבל א״ר ישמעאל כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים בלבו לשומרו טהור אין בלבו לשומרו טמא

שוב מעשה באשה אחת שבאת לפני ר׳ ישמעאל אמרה לו רבי מפה זו ארגתיה בטהרה ולא היה בלבי לשומרה ומתוך בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה אמרה לו רבי נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה

אמר רבי ישמעאל כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים בלבו לשומרו טהור אין בלבו לשומרו טמא

בשלמא לרבי אלעזר בר צדוק כל אחת ואחת אומרת חברתי אשת עם הארץ ומסחה דעתה מינה

לרבי יונתן בן עמרם נמי כיון דכלים דשבת עביד להו שימור טפי מסח דעתיה מינייהו אלא לרבי יונתן בן אלעזר נעביד להו שימור בידיה דחבריה

אמר רבי יוחנן חזקה אין אדם משמר מה שביד חברו ולא

דף כ עמוד ב

והתניא הרי שהיו חמריו ופועליו טעונין טהרות אע״פ שהפליג מהן יותר ממיל טהרותיו טהורות ואם אמר להם לכו ואני אבוא אחריכם כיון שנתעלמו עיניו מהן טהרותיו טמאות

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא א״ר יצחק נפחא רישא במטהר חמריו ופועליו לכך

אי הכי סיפא נמי אין ע״ה מקפיד על מגע חבירו

אי הכי רישא נמי בבא להם דרך עקלתון

אי הכי סיפא נמי כיון דאמר להו לכו ואני אבוא אחריכם מיסמך סמכא דעתייהו:

הדרן עלך אין דורשין:

מתני׳ חומר בקדש מבתרומה שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקדש אחוריים ותוך ובית הצביטה בתרומה אבל לא בקדש

הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש

לא כמדת הקדש מדת התרומה שבקדש מתיר ומנגב ומטביל ואח״כ קושר ובתרומה קושר ואח״כ מטביל

כלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקדש אבל לא לתרומה הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה

הרביעי בקדש פסול והשלישי בתרומה ובתרומה אם נטמאת אחת מידיו חבירתה טהורה ובקדש מטביל שתיהן שהיד מטמא את חבירתה בקדש אבל לא בתרומה אוכלין אוכלים נגובין בידים מסואבות בתרומה אבל לא בקדש

דף כא עמוד א

האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש אבל לא לתרומה:

גמ׳ בקדש מ״ט לא א״ר אילא מפני שכבידו של כלי חוצץ

והא מדסיפא משום חציצה רישא לאו משום חציצה דקתני סיפא ולא כמדת הקדש מדת התרומה שבקדש מתיר ומנגיב ומטביל ואחר כך קושר ובתרומה קושר ואחר כך מטביל

רישא וסיפא משום חציצה וצריכא דאי אשמעינן רישא הוה אמינא היינו טעמא דלקדש לא משום כבידו של כלי דאיכא אבל סיפא דליכא כבידו של כלי אימא לקדש נמי לא הוי חציצה ואי אשמעינן סיפא הוה אמינא היינו טעמא דלקדש לא משום

דף כא עמוד ב

דקיטרא במיא אהדוקי מיהדק אבל רישא דמיא אקפויי מקפו ליה למנא לא הויא חציצה צריכא

רבי אילא לטעמיה דאמר רבי אילא א״ר חנינא בר פפא עשר מעלות שנו כאן חמש ראשונות בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש אחרונות לקדש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקדש

מ״ט חמש קמייתא דאית להו דרא דטומאה מדאורייתא גזרו בהו רבנן בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש בתרייתא דלית להו דרא דטומאה מדאורייתא גזרו בהו רבנן לקדש לחולין שנעשו על טהרת הקדש לא גזרו בהו רבנן

רבא אמר מדסיפא הוי משום חציצה רישא לאו משום חציצה ורישא היינו טעמא גזירה שלא יטביל מחטין וצינורות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד כדתנן עירוב מקוואות כשפופרת הנוד כעוביה

דף כב עמוד א

וכחללה בשתי אצבעות חוזרות למקומן

סבר לה כהא דאמר ר״נ אמר רבה בר אבוה י״א מעלות שנו כאן שש ראשונות בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש אחרונות לקודש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש

מאי איכא בין דרבא לדר׳ אילא

איכא בינייהו סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילן למ״ד משום חציצה איכא למ״ד משום גזירה שמא יטביל מחטין וצינוריות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד סל וגרגותני שאין בפיהן כשפופרת הנוד ליכא

ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילן טהורין

ומקוה שחלקו בסל וגרגותני הטובל שם לא עלתה לו טבילה דהא ארעא כולה חלחולי מחלחלא ובעינן דאיכא מ׳ סאה במקום אחד

והני מילי בכלי טהור אבל בכלי טמא מיגו דסלקא טבילה לכוליה גופיה דמנא סלקא להו נמי לכלים דאית ביה

דתנן כלים שמילאן כלים והטבילן הרי אלו טהורין ואם לא טבל מים המעורבים עד שיהיו מעורבין כשפופרת הנוד מאי קאמר ואם לא טבל ה״ק ואם אינו צריך להטבילו ומים המעורבין עד שיהו מעורבין כשפופרת הנוד

והא דרבא ודר׳ אילא תנאי היא דתניא סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילן בין לקודש בין לתרומה טהורין אבא שאול אומר לתרומה אבל לא לקודש

אי הכי תרומה נמי למאן קאמרינן חברים חברים מידע ידעי

א״ה קודש נמי חזי ליה ע״ה ואזיל מטביל

תרומה נמי חזי ליה ע״ה ואזיל מטביל לא מקבלינן מינייהו

קודש נמי לא נקביל מינייהו הויא ליה איבה

תרומה נמי הויא ליה איבה לא איכפת ליה דאזיל יהיב ליה לכהן עם הארץ חבריה

ומאן תנא דחייש לאיבה רבי יוסי היא דתניא א״ר יוסי מפני מה הכל נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו

אמר רב פפא כמאן מקבלינן האידנא סהדותא מע״ה כמאן כרבי יוסי

וניחוש לשאלה

דתנן כלי חרס מציל על הכל דברי ב״ה ב״ש אומרים אינו מציל אלא על אוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס

אמרו להם ב״ה לב״ש מפני מה אמרו ב״ש מפני שהוא טמא ע״ג ע״ה ואין כלי טמא חוצץ אמרו להם ב״ה והלא טיהרתם אוכלין ומשקין שבתוכו אמרו להם בית שמאי כשטיהרנו אוכלין ומשקין שבתוכו

דף כב עמוד ב

לעצמו טהרנו

אבל נטהר את הכלי שטהרתו לך ולו

תניא א״ר יהושע בושני מדבריכם ב״ש אפשר אשה לשה בעריבה אשה ועריבה טמאין שבעה ובצק טהור לוגין מלא משקין [לוגין] טמא טומאת שבעה ומשקין טהורין

נטפל לו תלמיד אחד מתלמידי ב״ש אמר לו אומר לך טעמן של ב״ש אמר לו אמור אמר לו כלי טמא חוצץ או אינו חוצץ א״ל אינו חוצץ כלי של עם הארץ טמא או טהור אמר לו טמא ואם אתה אומר לו טמא כלום משגיח עליך ולא עוד אלא שאם אתה אומר לו טמא אומר לך שלי טהור ושלך טמא

וזהו טעמן של ב״ש

מיד הלך ר׳ יהושע ונשתטח על קברי ב״ש אמר נעניתי לכם עצמות ב״ש ומה סתומות שלכם כך מפורשות על אחת כמה וכמה אמרו כל ימיו הושחרו שיניו מפני תעניותיו

קתני מיהת לך ולו אלמא שאלינן מינייהו כי שיילינן מינייהו מטבלינן להו

אי הכי ניהדרו להו ב״ה לב״ש כי שאלינן מינייהו מטבלינן להו טמא מת בעי הזאה ג׳ וז׳ ומנא לז׳ יומי לא מושלי אינשי

ואטבילה לא מהימני והתניא נאמנין עמי הארץ על טהרת טבילת טמא מת

אמר אביי ל״ק הא בגופו הא בכליו רבא אמר אידי ואידי בכליו ולא קשיא הא דאמר מעולם לא הטבלתי כלי בתוך כלי והא דאמר הטבלתי אבל לא הטבלתי בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד

והתניא נאמן עם הארץ לומר פירות לא הוכשרו אבל אינו נאמן לומר פירות הוכשרו אבל לא נטמאו

ואגופו מי מהימן והתניא חבר שבא להזות מזין עליו מיד עם הארץ שבא להזות אין מזין עליו עד שיעשה בפנינו שלישי ושביעי

אלא אמר אביי מתוך חומר שהחמרת עליו בתחילתו הקלת עליו בסופו:

אחורים ותוך: מאי אחורים ותוך

כדתנן כלי שנטמא אחוריו במשקין אחוריו טמאין תוכו אוגנו אזנו וידיו טהורין נטמא תוכו כולו טמא:

ובית הצביטה וכו׳: מאי בית הצביטה א״ר יהודה אמר שמואל מקום שצובטו וכן הוא אומר (רות ב, יד) ויצבט לה קלי רבי אסי א״ר יוחנן מקום שנקיי הדעת צובעין

תני רב ביבי קמיה דר״נ כל הכלים אין להם אחורים ותוך אחד קדשי המקדש ואחד קדשי הגבול א״ל קדשי הגבול מאי נינהו תרומה והתנן אחורים ותוך ובית הצביטה לתרומה

דלמא לחולין שנעשו על טהרת הקודש קאמרת

אדכורתן מילתא דאמר רבה בר אבוה אחת עשרה מעלות שנו כאן שש ראשונות בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש אחרונות לקודש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש:

הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקודש: קודש מאי טעמא לא משום מעשה שהיה דאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה באחד שהיה מעביר חבית של יין קודש ממקום למקום

דף כג עמוד א

ונפסקה רצועה של סנדלו ונטלה והניחה ע״פ חבית ונפלה לאויר החבית ונטמאת באותה שעה אמרו הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש

אי הכי תרומה נמי הא מני ר׳ חנניה בן עקביא היא דאמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה וכמעשה שהיה

מאי היא דתניא לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה ולא יעמוד בצד זה ויזרקם לצד אחר ולא ישיטם על פני המים ולא ירכב ע״ג בהמה ולא על גבי חבירו אלא אם כן היו רגליו נוגעות בקרקע אבל מעבירן על גבי הגשר ואינו חושש אחד הירדן ואחד שאר הנהרות ר׳ חנניה בן עקביא אומר לא אסרו אלא בירדן ובספינה וכמעשה שהיה

מאי מעשה שהיה דאמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ונמצא כזית מת תחוב בקרקעיתה של ספינה באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן בספינה

איבעיא להו סנדל טמא סנדל טהור מהו חבית פתוחה חבית סתומה מהו עבר ונשא מהו

ר׳ אילא אמר אם עבר ונשא טמא רבי זירא אמר עבר ונשא טהור:

כלים הנגמרים בטהרה כו׳: דגמרינהו מאן אילימא דגמרינהו חבר למה להו טבילה

אלא דגמרינהו עם הארץ נגמרין בטהרה קרי להו אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל לעולם דגמרינהו חבר ומשום צינורא דעם הארץ

דנפל אימת אילימא מקמי דליגמריה הא לאו מנא הוא אלא בתר דגמריה מיזהר זהיר בהו לעולם מקמיה דגמריה ודלמא בעידנא דגמריה עדיין לחה היא

טבילה אין הערב שמש לא

מתני׳ דלא כר״א דתנן שפופרת שחתכה לחטאת ר״א אומר יטבול מיד ר׳ יהושע אומר יטמא ואחר כך יטבול והוינן בה דחתכה מאן אילימא דחתכה חבר למה לי טבילה ואלא דחתכה עם הארץ בהא לימא ר׳ יהושע יטמא ויטבול הא טמא וקאי

ואמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל לעולם דחתכה חבר ומשום צינורא דעם הארץ דנפל אימת אילימא מקמי דליחתכה הא לאו מנא הוא ואלא בתר דחתכה מיזהר זהיר בה לעולם מקמי דליחתכה דלמא בעידנא דחתכה עדיין לחה היא

בשלמא לר׳ יהושע היינו דאיכא היכירא לצדוקין

דתנן מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית

אלא לר״א אי אמרת בשלמא בעלמא בעינן הערב שמש היינו דאיכא היכירא לצדוקין אלא אי אמרת בעלמא לא בעינן הערב שמש מאי היכירא לצדוקין איכא

אמר רב

דף כג עמוד ב

עשאוה כטמא שרץ

אלא מעתה לא תטמא אדם אלמה תניא חותכה ומטבילה טעון טבילה ואלא עשאוה כטמא מת אי הכי תיבעי הזאת שלישי ושביעי

אלמה תניא חותכה ומטבילה טעון טבילה טבילה אין הזאת שלישי ושביעי לא אלא עשאוה כטמא מת בשביעי שלו

והתניא מעולם לא חידשו דבר בפרה

אמר אביי שלא אמרו קורדום מטמא מושב כדתניא (ויקרא טו, ו) והיושב על הכלי יכול כפה סאה וישב עליה תרקב וישב עליה יהא טמא

ת״ל והיושב על הכלי אשר ישב עליו יטמא מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו:

הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה: מנה״מ א״ר חנין דאמר קרא (במדבר ז, יד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת

מתיב רב כהנא הוסיף ר״ע הסלת והקטרת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתו פסל את כולו

והא דרבנן היא ממאי מדקתני רישא העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר חטאת שנגע הטמא במקצתו שטימא את כולו וקתני הוסיף ר״ע

אמר ר״ל משום בר קפרא

דף כד עמוד א

לא נצרכא אלא לשירי מנחה דאורייתא צריך לכלי הכלי מצרפו שא״צ לכלי אין כלי מצרפו

ואתו רבנן וגזרו דאע״ג דאינו צריך לכלי כלי מצרפו

תינח סלת קטורת ולבונה מאי איכא למימר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כגון שצברן על גבי קרטבלא דאורייתא יש לו תוך מצרף אין לו תוך אינו מצרף ואתו רבנן ותיקנו דאע״ג דאין לו תוך מצרף

ופליגא דר׳ חנין אדר׳ חייא בר אבא דא״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן מעדותו של רבי עקיבא נשנית משנה זו:

הרביעי בקדש פסול: תניא א״ר יוסי מנין לרביעי בקדש שהוא פסול ודין הוא ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקדש שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי לקדש ולמדנו שלישי לקדש מן התורה ורביעי בק״ו

שלישי לקדש מן התורה מנין דכתיב (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל מי לא עסקינן דנגע בשני וקאמר רחמנא לא יאכל רביעי מקל וחומר הא דאמרן:

ובתרומה אם נטמאת כו׳: אמר רב שיזבי בחיבורין שנו אבל שלא בחיבורין לא

איתיביה אביי יד נגובה מטמא חבירתה לטמא לקדש אבל לא לתרומה דברי רבי ר׳ יוסי ברבי יהודה אומר לפסול אבל לא לטמא

אי אמרת בשלמא שלא בחיבורין היינו רבותיה דנגובה אלא אי אמרת בחיבורין אין שלא בחיבורין לא מאי רבותא דנגובה

איתמר נמי אמר ריש לקיש לא שנו אלא ידו

דף כד עמוד ב

אבל יד חבירו לא ור׳ יוחנן אמר אחד ידו ואחד יד חבירו באותה היד לפסול אבל לא לטמא

ממאי מדקתני סיפא שהיד מטמאה חבירתה לקדש אבל לא לתרומה הא תו למה לי הא תנא ליה רישא אלא לאו שמע מינה לאתויי יד חבירו

ואף ר״ל הדר ביה דא״ר יונה א״ר אמי אמר ר״ל אחד ידו ואחד יד חבירו באותה היד לפסול אבל לא לטמא

ולפסול אבל לא לטמא תנאי היא דתנן כל הפוסל בתרומה מטמא ידים להיות שניות ויד מטמא חבירתה דברי ר׳ יהושע וחכ״א ידים שניות הן ואין שני עושה שני (בחולין)

מאי לאו שני הוא דלא עביד הא שלישי עביד

דלמא לא שני עביד ולא שלישי

אלא כי הני תנאי דתניא יד נגובה מטמא את חבירתה לטמא בקדש אבל לא לתרומה דברי רבי ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר אותה יד לפסול אבל לא לטמא:

אוכלין אוכלים נגובין בידים מסואבות כו׳: תניא א״ר חנינא בן אנטיגנוס וכי יש נגובה לקדש והלא חיבת הקדש מכשרתן

לא צריכא כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו או שתחב הוא לעצמו בכוש ובכרכר וביקש לאכול צנון ובצל של חולין עמהן

לקדש גזרו בהו רבנן לתרומה לא גזרו בהו רבנן:

האונן ומחוסר כפורים כו׳: מאי טעמא כיון דעד האידנא הוו אסירי אצרכינהו רבנן טבילה:

מתני׳ חומר בתרומה שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה ובשעת הגיתות והבדים אף על התרומה

עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין של תרומה לא יקבלנה ממנו אבל מניחה לגת הבאה ואם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן

כדי יין וכדי שמן

דף כה עמוד א

המדומעות נאמנין עליהם בשעת הגיתות והבדים וקודם לגיתות שבעים יום:

גמ׳ ביהודה אין ובגליל לא מ״ט

אמר ריש לקיש מפני שרצועה של כותים מפסקת ביניהן

וניתיב בשידה תיבה ומגדל הא מני רבי היא דאמר אהל זרוק לאו שמיה אהל דתניא הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא ור׳ יוסי בר׳ יהודה מטהר

ולייתוה בכלי חרס המוקף צמיד פתיל אמר רבי אליעזר שונין אין הקדש ניצול בצמיד פתיל

והתניא אין חטאת ניצלת בצמיד פתיל מאי לאו הא קדש ניצול לא הא מים שאינן מקודשים ניצולין בצמיד פתיל

והאמר עולא חברייא מדכן בגלילא מניחין ולכשיבא אליהו ויטהרנה:

ובשעת הגיתות נאמנין אף על התרומה: ורמינהי הגומר זיתיו ישייר קופה אחת ויתננה לעני כהן

אמר רב נחמן לא קשיא הא בחרפי הא באפלי א״ל רב אדא בר אהבה כגון מאי כאותן של בית אביך

רב יוסף אמר בגלילא שנו איתיביה אביי עבר הירדן וגליל הרי הן כיהודה נאמנין על היין בשעת היין ועל השמן בשעת השמן אבל לא על היין בשעת השמן ולא על השמן בשעת היין

אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא:

עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין לא יקבלנה הימנו אבל מניחה לגת הבאה: בעו מיניה מרב ששת עבר וקיבלה מהו שיניחנה לגת הבאה אמר להו תניתוה

דף כה עמוד ב

חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ יכול לומר לו טול אתה חטין שבמקום פלוני ואני חטין שבמקום פלוני

טול אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני

אבל לא יאמר לו טול אתה לח ואני יבש טול אתה חטין ואני שעורים

ותני עלה אותו חבר שורף הלח ומניח את היבש

אמאי יניחנה לגת הבאה בדבר שאין לו גת ויניחנו לרגל בדבר שאינו משתמר לרגל:

ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן: תנן התם מודין בית שמאי ובית הלל שבודקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומה

מאי בודקין אמר רב יהודה אמר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך

ור׳ חייא בר אבא משמיה דעולא אמר בית הפרס שנדש טהור לעושי פסח לא העמידו דבריהן במקום כרת

לאוכלי תרומה העמידו דבריהן במקום מיתה

איבעיא להו בדק לפסחו מהו שיאכל בתרומתו עולא אמר בדק לפסחו מותר לאכול בתרומתו רבה בר עולא אמר בדק לפסחו אסור לאכול בתרומתו

א״ל ההוא סבא לא תפלוג עליה דעולא דתנן כוותיה ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן אלמא מדמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה הכא נמי מדמהימן אפסח מהימן נמי אתרומה:

כדי יין וכדי שמן כו׳: תנא אין נאמנין לא על הקנקנים ולא על התרומה קנקנים דמאי אי קנקנים דקדש מיגו דמהימן אקדש מהימן נמי אקנקנים אלא קנקנים דתרומה פשיטא השתא אתרומה לא מהימן אקנקנים מהימן

אלא בריקנים דקדש ובשאר ימות השנה ובמלאין דתרומה ובשעת הגיתות

תנן כדי יין וכדי שמן המדומעות מאי לאו מדומעות דתרומה אמרי דבי ר׳ חייא מדומעות דקדש

ומי איכא דימוע לקדש אמרי דבי ר׳ אלעאי במטהר את טבלו ליטול ממנו נסכים:

קודם לגיתות שבעים יום: אמר אביי שמע מינה דינא הוא דעילויה אריסא למיטרח אגולפי שבעים יומין מקמי מעצרתא:

מתני׳ מן המודיעים ולפנים נאמנין על כלי חרס מן המודיעים ולחוץ אין נאמנין כיצד הקדר שהוא מוכר הקדרות נכנס לפנים מן המודיעים הוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחין נאמן יצא אינו נאמן:

גמ׳ תנא מודיעים פעמים כלפנים פעמים כלחוץ כיצד קדר יוצא וחבר נכנס כלפנים שניהן נכנסין

דף כו עמוד א

או שניהן יוצאין כלחוץ

אמר אביי אף אנן נמי תנינא הקדר שמכר את הקדירות ונכנס לפנים מן המודיעים טעמא דלפנים מן המודיעים הא מודיעים גופה לא מהימן אימא סיפא יצא אינו נאמן הא מודיעים גופה נאמן אלא לאו ש״מ כאן בקדר יוצא וחבר נכנס כאן בששניהן יוצאין או שניהן נכנסין שמע מינה

תנא נאמנין בכלי חרס הדקין לקודש אמר ר״ל והוא שניטלין בידו אחת ור׳ יוחנן אמר אפי׳ שאין ניטלין בידו אחת

אמר ר״ל לא שנו אלא ריקנין אבל מלאין לא ורבי יוחנן אמר אפי׳ מלאים ואפילו אפיקרסותו לתוכו ואמר רבא ומודה ר׳ יוחנן במשקין עצמן שהן טמאין ואל תתמה שהרי לגין מלא משקין לגין טמאין טומאת שבעה ומשקין טהורין:

מתני׳ הגבאין שנכנסו לתוך הבית וכן הגנבים שהחזירו את הכלים נאמנין לומר לא נגענו ובירושלים נאמנין על הקודש ובשעת הרגל אף על התרומה:

גמ׳ ורמינהי הגבאין שנכנסו לתוך הבית הבית כולו טמא ל״ק הא דאיכא נכרי בהדייהו הא דליכא נכרי בהדייהו דתנן אם יש נכרי עמהן נאמנין לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנים לומר נכנסנו אבל לא נגענו

וכי איכא נכרי בהדייהו מאי הוי ר׳ יוחנן ור׳ אלעזר חד אמר אימת נכרי עליהן וחד אמר אימת מלכות עליהן מאי בינייהו איכא בינייהו נכרי שאינו חשוב:

וכן הגנבים שהחזירו את הכלים: ורמינהי הגנבים שנכנסו לתוך הבית אינו טמא אלא מקום דריסת רגלי הגנבים אמר רב פנחס משמיה (דרב) כשעשו תשובה דיקא נמי דקתני שהחזירו את הכלים ש״מ:

ובירושלים נאמנין על הקודש: תנא נאמנין על כלי חרס גסין לקודש וכל כך למה שאין עושין כבשונות בירושלים:

ובשעת הרגל אף על התרומה: מנהני מילי אמר רבי יהושע בן לוי דאמר קרא (שופטים כ, יא) ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים הכתוב עשאן כולן חברים:

מתני׳ הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו על גב הרגל ר׳ יהודה אומר יגמור וחכ״א לא יגמור:

גמ׳ יתיב ר׳ אמי ורבי יצחק נפחא אקילעא דר׳ יצחק נפחא פתח חד ואמר מהו שיניחנה לרגל אחר

א״ל אידך יד הכל ממשמשין בה ואת אמרת יניחנה לרגל אחר א״ל אטו עד האידנא לאו יד הכל ממשמשין בה א״ל הכי השתא בשלמא עד האידנא טומאת עם הארץ ברגל רחמנא טהרה אלא השתא טמאה היא

נימא כתנאי דתני חדא יניחנה לרגל אחר ותניא אידך לא יניחנה לרגל אחר מאי לאו תנאי היא

לא הא דקתני יניחנה ר׳ יהודה והא דקתני לא יניחנה רבנן ותסברא הא רבי יהודה יגמור קאמר אלא הא דקתני לא יניחנה רבי יהודה והא דקתני יניחנה רבנן ומאי לא יניחנה שאין צריך להניחה:

מתני׳ משעבר הרגל מעבירין על טהרת עזרה עבר הרגל ליום ששי לא היו מעבירין מפני כבוד השבת רבי יהודה אומר אף לא ביום ה׳ שאין הכהנים פנויין:

גמ׳ תנא שאין הכהנים פנויין מלהוציא בדשן:

מתני׳ כיצד מעבירין על טהרת עזרה מטבילין את הכלים שהיו במקדש ואומרין להם הזהרו

דף כו עמוד ב

שלא תגעו בשלחן

כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים שאם נטמאו הראשונים יביאו שניים תחתיהן כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהן כקרקע דברי ר״א וחכ״א מפני שהן מצופין:

גמ׳ תנא הזהרו שמא תגעו בשולחן ובמנורה ותנא דידן מ״ט לא תני מנורה שלחן כתיב ביה תמיד מנורה לא כתיב בה תמיד

ואידך כיון דכתיב (שמות כו, לה) ואת המנורה נכח השלחן כמאן דכתיב בה תמיד דמי ואידך ההוא לקבוע לה מקום הוא דאתא

ותיפוק לי דכלי עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי עץ העשוי לנחת לא מטמא מאי טעמא דומיא דשק בעינן מה שק מיטלטל מלא וריקם אף כל מיטלטל מלא וריקם

האי נמי מיטלטל מלא וריקם הוא כדר״ל דאמר ר״ל מאי דכתיב (ויקרא כד, ו) על השלחן הטהור מכלל שהוא טמא

ואמאי כלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו מקבל טומאה אלא מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום סילוקו כסידורו דא״ר יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו שנאמר (שמואל א כא, ז) לשום לחם חום ביום הלקחו

ותיפוק לי משום ציפוי דהתנן השלחן והדולפקי שנפחתו או שחיפן בשייש ושייר בהם מקום הנחת כוסות טמא ר׳ יהודה אומר מקום הנחת החתיכות

וכי תימא שאני עצי שטים דחשיבי ולא בטלי הניחא לר״ל דאמר לא שנו אלא בכלי אכסלגים הבאין ממדינת הים אבל בכלי מסמים לא בטלי שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר אפילו בכלי מסמים נמי בטלי מאי איכא למימר

וכי תימא כאן בציפוי עומד כאן בציפוי שאינו עומד הא בעא מיניה ר״ל מרבי יוחנן בציפוי עומד או בציפוי שאינו עומד בחופה את לבזבזיו או בשאינו חופה את לבזבזיו

וא״ל לא שנא בציפוי עומד ולא שנא בציפוי שאינו עומד לא שנא בחופה את לבזבזיו ולא שנא בשאינו חופה את לבזבזיו אלא שאני שלחן

דף כז עמוד א

דרחמנא קרייה עץ דכתיב (יחזקאל מא, כב) המזבח עץ שלש אמות גבוה וארכו שתים אמות ומקצעותיו לו וארכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה׳

פתח במזבח וסיים בשלחן רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו:

כל הכלים שבמקדש יש להם שניים כו׳: מזבח הנחושת דכתיב (שמות כ, כד) מזבח אדמה תעשה לי מזבח הזהב דכתיב (במדבר ג, לא) המנורה והמזבחות איתקוש מזבחות זה לזה:

וחכמים אומרים מפני שהן מצופין: אדרבה כיון דמצופין נינהו מיטמאו אימא וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין

ואב״א רבנן לר״א קאמרי מאי דעתיך משום דמצופין

מיבטל בטיל צפויין גבייהו

א״ר אבהו אמר ר״א ת״ח אין אור של גיהנם שולטת בהן ק״ו מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדת אש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו ת״ח שכל גופן אש דכתיב (ירמיהו כג, כט) הלא כה דברי כאש נאם ה׳ על אחת כמה וכמה

אמר ריש לקיש אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל קל וחומר ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון דכתיב (שיר השירים ד, ג) כפלח הרמון רקתך אל תקרי רקתך אלא רקנין שבך על אחת כמה וכמה:

הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מסכת חגיגה